DET NYE **GRATIS** MAGASIN FRA VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

MAGASINET VHM

dit museum - din historie

TEMA
Besættelsen 1940-1945

Vendsyssel BESAT

Den 9. april besatte tyske tropper Vendsyssel - en landsdel, der skulle vise sig at være af væsentlig strategisk betydning for besættelsesmagten...

Arkæologi under Anden Verdenskrig:
BRUGT OG MISBRUGT

Sager fra **KONTORET FOR SÆRLIGE ANLIGGENDER**

Vores fælles hukommelse
HISTORISK ARKIV

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM
Nr. 1 - 2020

SE MUSEETS **KALENDER** FOR **JANUAR - JUNI 2020** I MIDTEN AF BLADET

4 Vendsyssel Besat
af Jens-Christian Hansen

12 I fællesskab mod nye horisonter
af Anne Dorthe Holm

14 Atlantvolden
Af Chrestina Dahl

16 Sager fra Kontoret for Særlige Anlæggender
Af Lone Bækgaard Venderby

20 I Signe Hansens fodspor
Af Chrestina Dahl

22 KALENDER
Af Vendsyssel Historiske Museum

38 Historisk Arkiv
Af Helle Thrane

44 Brugt og Misbrugt
Af Morten Larsen

50 Naturvejledning
Af Jakob Kofoed

52 Mød Museumsforeningen
Af Museumsforeningen

54 Bøger der er værd at læse

FORSIDEN: *Politimesterboligen på Vestbanegade i Hjørring befæstet af tyskerne under besættelsen. Her ligger Postparkeringen i dag.*
Kilde: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

Ansvarshavende og layout:
Kim Larsen (kls@vhm.dk)

MAGASINET VHM
Vendsyssel Historiske Museum
Museumsgade 3, 9800 Hjørring
Tlf.: 96 24 10 50 | ISSN: 2597-0151

MAGASINET VHM udgives af Vendsyssel Historiske Museum og udkommer 2 gange årligt. Indlæg til næste nummer af VHMnyt skal være redaktionen i hænde senest den **1. april 2020** og indsendes via e-mail som word-dokument til kls@vhm.dk. Billeder vedhæftes separat. Ved indsendelse af materiale til MAGASINET VHM overlader man alle rettigheder til bladet. MAGASINET VHM forbeholder sig ret til vederlagsfrit at bruge fremsendt materiale i såvel trykt som elektronisk medie.

MAGASINET VHM - Nr. 1
Udgivet: 1. januar 2020
Oplag: 2000 stk.
Trykt hos Vestergaards.com

SVANEMÆRKET
Tryksag
5041 0826

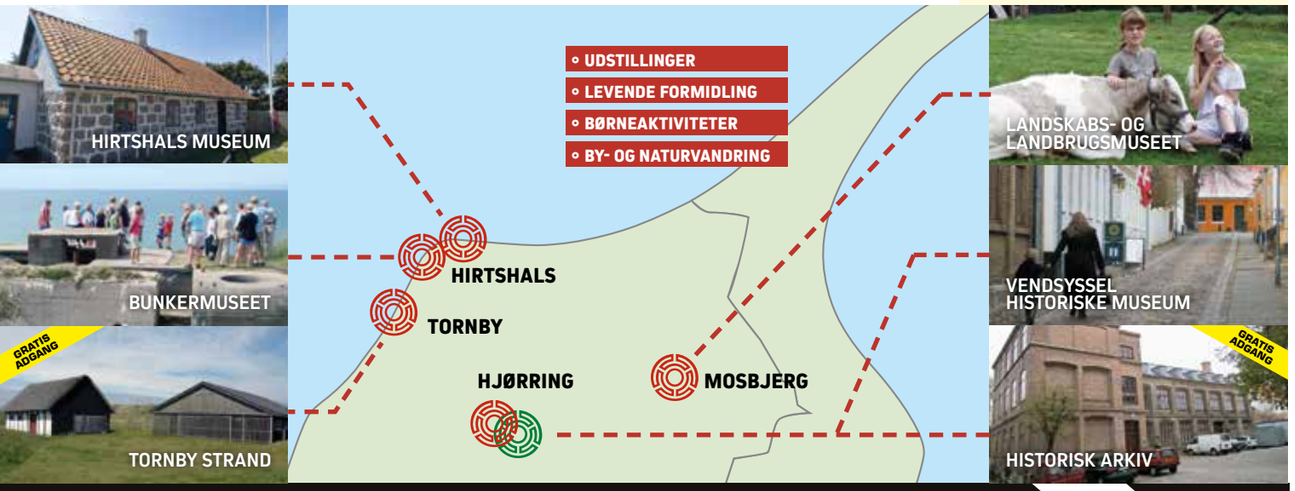

FIND OS HER

Vendsyssel Historiske Museum
Museumsgade 3
9800 Hjørring
96 24 10 50
vhm@vhm.dk

Historisk Arkiv
Museumsgade 2
9800 Hjørring
96 24 10 60
arkiv@vhm.dk

Landskabs- og Landbrugsmuseet
Jerupvej 613, Mosbjerg
9870 Sindal
96 24 10 50

Hirtshals Museum
Sophus Thomsensgade 6
9850 Hirtshals
96 24 10 00

Bunkermuseet
Fyret
9850 Hirtshals
96 24 10 00

Tornby Strand
v/det gamle Skudehandlerpakhus
Strandvejen, Tornby
9850 Hirtshals
96 24 10 50

SE PRISER, ÅBNINGSTIDER M.M. PÅ VHM.DK

Dyk ned i historien!

Du sidder lige nu med Vendsyssel Historiske Museums nye magasin: Magasinet VHM. Vi er ret glade for det og stolte af det. For udover det nye design og udtryk så giver det nye magasin et godt indblik i nogle af alle de mange kringelkroge, som museernes og arkivernes virke har: Man kan således som læser dykke ned i og blive klogere på nogle af de forskningsprojekter, som VHM er involveret i for øjeblikket. Lige nu arbejdes der f.eks. med tyskernes bunkeranlæg under den danske besættelse – kaldet Atlantvolden – som man kan læse mere om i Chrestina Dahls artikel.

Vendsyssel Historiske Museum vil gerne samarbejde med andre, der ligesom museets medarbejdere og mange dedikerede frivillige synes, at historie og museer er spændende! VHM har allerede et godt og frugtbart samarbejde med mange andre institutioner her i kommunen, og det skal vi gerne udvikle. Sammen kan vi gøre det samlede kulturudbud bedre til gavn for kommunens indbyggere og turister. Derfor omfatter en af artiklerne i dette magasin det samarbejde, som Vendsyssel Teater, Vendsyssel Kunstmuseum, Hjørring Bibliotekerne og VHM har igangsat, og som bl.a. er kommet til udtryk i et fælles billetsamarbejde og samarbejde omkring formidling og udstillinger.

Midt i magasinet har vi givet god plads til at fortælle om det overflødighedshorn af spændende foredrag, landskabsvandringer, arrangementer og byvandringer, som VHM byder på i det kommende halve år af 2020. Vi har med dette magasin givet plads til, at de enkelte arrangementer kan få en større omtale og dermed større opmærksomhed, og vi håber, at I vil gemme omtalen og allerede nu sætte kryds i kalenderen til de mange aktiviteter i første halvår af 2020.

Blandt de mange aktiviteter er museets naturvejlederture, som omtales særskilt i magasinet – og museumsforeningens arrangementer og aktiviteter i 2020.

Og så er temaet for dette nummer besættelsen i Vendsyssel. I 2020 kan vi markere 80-året for Danmarks besættelse og 75-året for Danmarks befrielse. Det er mærkedage, som vi på VHM festligholder bl.a. gennem åbningen af en ny udstilling om besættelsen i Vendsyssel Skærtorsdag den 9. april og gennem foredrag og byvandringer i 2020. I maj deltager museet også i et stort Alsangsarrangement i samarbejde med Hjørring Kommune og byens øvrige institutioner. Læs mere om besættelsen i vores del af landet i de spændende artikler om både arkæologien under besættelsen, Vendsyssel under besættelsen og arkivar Lone venderbys artikel "Sager fra kontoret for særlige anliggender".

Besættelsen af Danmark i årene 1940-1945 bliver tilsyneladende ved med at fascinere os. Måske skyldes det, at disse fem mørke år satte sit voldsomme præg på flere generationer, og at de, der var børn under krigen, stadig kan huske og fortælle de nye generationer om deres oplevelser dengang. Heldigvis tabte Hitler krigen, og Danmark blev frit igen. Men det er til stadighed vigtigt at huske på, at vores frihed ikke er en selvfølge. Derfor er det vigtigt at markere besættelsen og fejre endnu et jubilæum for den danske befrielse.

Rigtig god fornøjelse med magasinet og velkommen indenfor på Vendsyssel Historiske Museum!

Anne Dorthe Holm
Museumsdirektør, VHM

Af Jens-Christian Hansen

Om morgenen den 9. april 1940 besatte tyske tropper Vendsyssel. Klokken 6.30 landede de første tyske soldater nordenfjords, da Rødslet flyveplads blev erobret ved verdenshistoriens første større operation med faldskærmstropper. Det blev starten på en femårig besættelse af en landsdel, der skulle vise sig at være af væsentlig strategisk betydning for den tyske besættelsesmagt.

Vendsyssel BESAT

Da Danmark blev besat den 9. april 1940, var hele landet egentligt ikke så interessant for tyskerne, hvis det da ikke lige var fordi deres fly ikke kunne flyve nonstop til Norge, som var tyskernes primære mål. En stor del af udskibningen af svensk jernmalm foregik gennem norske havne. Jernmalmen blev brugt til at producere våben og tyskerne var bekymrede for, at briterne ville invadere Norge og afskære dem for at få fat i dette

▲ *Tyske fly på Rødslet flyveplads. I forgrunden en Junkers Ju-52, der er samme type, som man brugte ved nedkastningen af tyske faldskærmstropper den 9. april 1940. Kilde: Frihedsmuseet, Nationalmuseet.*

råstof. Desuden ville tyskerne kontrollere de norske havne og fjorde, der kunne bruges som baser for den tyske Kriegsmarines slagkrydsere og ubåde, når slaget om England og Atlanterhavet skulle vindes. Afstandene var dog for lange for de tungt lastede tyske transport- og bombefly. Man ville også sikre en kort og sikker skibsoverfart for sine landtropper. Danmark – særligt Jylland – og specifikt Nordjylland – måtte derfor besættes for at få adgang til det danske jernbanenet, lufthavnene i Aalborg og havnene i Frederikshavn og Skagen, der blev de vigtigste udskibningshavne for tyskerne. De indre danske farvande var minerede og fyldt med fjendtlige ubåde, så en kort overfart betød meget.

▲ *Tyske skibe i Frederikshavn. Kilde: Frihedsmuseet, Nationalmuseet.*

At hele Danmark blev besat, havde praktiske årsager; dels pga. et tysk ønske om kontrol med indsejlingen til Østersøen, dels for at forenkle besættelsesadministrationen ved at kunne benytte sig af de etablerede danske forvaltningsstrukturer. Danmark var officielt fredsbesat og kommunikationen mellem det offentlige Danmark og besættelsesmagten foregik gennem udenrigstjenesten. Tyskerne ønskede også at have kontrol med dansk landbrug, der gennem årtier havde været kendt for at levere bl.a. æg, bacon og smør til de britiske morgenborde. Dette ændrede sig med besættelsen, men tyskerne aftog gerne landbrugets produkter, så de færreste landmænd led nød på grund af besættelsen. På landet i Vendsyssel mærkede man derfor heller ikke så meget til varemangel som i byerne, fordi man i højere grad var selvforsynende. Eksportstoppet betød samtidigt et importstop, da danskerne nu ej længere kunne få kul og koks fra England.

Hverdag i det besatte Vendsyssel

De første krigsår i Vendsyssel var præget af, at hverdagen nu skulle tilpasses besættelsessituationen. Krigen kom aldrig for alvor til Vendsyssel – eller andre dele af Danmark for den sags skyld – men den var i den grad synlig for vendelboerne. Tyske soldater marcherede i gaderne, indrettede kontorer i offentlige bygninger og blev indkvarteret i skoler. Befolkningen måtte finde sig i mørklægningen, at skulle vise legitimationskort på forlangende, og ikke mindst at skulle undvære. Rationeringen af en lang række varer, som både dengang og nu var en selvfølgelighed, var nok en af de faktorer, der påvirkede dagligdagen mest. Almindelige husholdningsvarer som sukker og kaffe blev således stærkt rationerede. Sådan regulerede man samfundets behov, når kun en beskeden mængde kunne skaffes gennem en import, der var præget af en verden i krig. Det var således særligt de oversøiske varer samt de varer, der havde interesse for værnemagtens behov, der i begrænset grad var tilgængelige eller svære at skaffe. Manglen på benzin betød således en de facto afskaffelse af privatbilismen, hvor anvendelsen af benzindrevne personbiler primært blev forbeholdt læger og myndighedspersoner. Mange virksomhedsejere måtte bygge deres biler, lastbiler og rutebiler om, så de kunne køre på brænde ved hjælp af gengasgeneratorer. Det gik ud over ydelsen, men var trods alt en måde at komme frem på.

Både private og virksomheder, der var vant til at bruge store mængder kul og koks til varme, madlavning og produktion, måtte finde andre ressourcer. Energikrisen lærte nøgen kvinde at spinde og frysende mand at grave tørv. Tørvegravning havde været kendt i Danmark gennem århundreder. Moserne gemte på gevaldige mængder sammenpresset sphagnum, der på grund af mosernes kemiske sammensætning og det lave iltniveau ikke gik i forrådnelse, men blev til en kompakt masse, der nok var ekstrem fugtig, men kunne skæres ud og tørres for at blive brændsel med en forholdsvis høj brændselsværdi. At grave tørv var hårdt arbejde. Det gav bogstaveligt talt varmen mindst to gange. Derfor foretrak mange kul, koks og gas, så tørv var primært populært brændsel i krisetider. Under besættelsen fik tørvegravningen derfor en renæssance og tusinder blev beskæftiget i tørveindustrien. Der blev gravet tørv der, hvor der fandtes tørvemoser, og det gjorde der mange steder i Vendsyssel. Den nok største var Store Vildmose. I de kolde vintre i 1941 og 1942, steg tørveproduktionen til 12 gange det niveau, det havde været oppe på i mellemkrigsårene. Op til 500 tons tørv forlod dagligt Store Vildmose i sæsonen. Den samlede tørveproduktion i årene 1940-1945 var på knap 30 millioner tons, så der er blevet fyret med en del tørv i de danske hjem under besættelsen.

▼ *Lastbil fra Jørgen Storms Kolonial en Gros med gengasgenerator. Kilde: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.*

▲ *Politimesterboligen i Hjørring blev befæstet og anvendt af tyskerne under besættelsen. Kilde: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.*

Fællesskab og sammenhold

Med indskrænkningen af ytringsfriheden måtte danskerne finde andre måder at vise deres utilfredshed med besættelsesmagten. I starten var det svært. De færreste tænkte på aktiv modstand. I de første år af besættelsen var det sandsynligt, at Tyskland ville vinde verdenskrigen og at Danmark på sigt ville blive indlemmet i et nazistisk, germansk storrige. Flertallet var imod besættelsen, men modstanden var længe begrænset til at vende den kolde skulder til tyskerne eller at være fælles om danske værdier og nationale symboler. Ville man værne om det danske demokrati man derfor finde måder, hvorpå man kunne ytre sin passive modstand mod nazismen. Man samledes om dansk kultur, hyldede kongen og dyrkede Dannebrog.

Også den danske sangskat blev i den grad dyrket gennem den såkaldte alsang. Sangstævnerne blev betragtet som værende harmløse af både besættelsesmagten og de danske myndigheder. Dispensationer til at holde dem blev derfor hurtigt givet. De repræsenterede en form for folkelig modstand og hyldede den danske nation og dens værdier. De var nationale uden at blive nationalistiske. Ved at deltage og synge den danske sangskat bakkede man op om det danske samfund og dets traditioner – herunder også om retten til at ytre og forsamle sig. Alsangsstævnerne var ikke egentlige koncerter, selvom de ofte blev arrangeret i samarbejde med kendte kor eller solister. I Hjørring var det fx koret "Arion" og i Brønderslev kortet "Frejdig". Alle sang med og kunne

▼ *Stakkevis af tørv foran virksomheden Nestlé i Hjørring under besættelsen. Kilde: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.*

Hvad er alsang?

Alsangen under besættelsen bestod af en række stævner med fællessang inspireret af Norge og Sverige. Den hører de første besættelsesår til og har sine rødder i Nordjylland, hvor det første alsangstævne blev afholdt i Aalborg den 4. juli 1940 med omkring 1500 deltagere. På stævnerne, der blev afholdt i de fleste danske byer, sang man fædrelandssange for at styrke nationalfølelsen og sammenholdet. Søndag den 1. september 1940 afholdt man koordinerede alsangstævner i hele Danmark. Det antages, at ca. 740.000 danskere deltog i stævnerne.

◄ Alsangstævne i anlægget i Tårs. Kilde: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

på den måde bakke op. Alsangbevægelsen spredte sig hurtigt og stævnerne blev endda transmitteret i radioen. Særligt i august og september 1940 blev der afholdt mange alsangstævner i Vendsyssel, bl.a. i Bindslev, Brønderslev, Lendum, Sindal og Vraa, der var velbesøgte. Ved alsangstævnet i Svanelunden i Hjørring den 1. september 1940 deltog således mellem 3000 og 4000 mennesker.

Modstanden tager til

Særligt de sidste to besættelsesår var præget af en stigende modstand i Vendsyssel. Det var der flere grunde til. Som følge af, at befolkningerne i de tyskbesatte lande i stigende grad mærkede, at den tyske værnemagt lige så stille begyndte at tabe, voksede viljen til at gøre modstand i de besatte lande. Det tyske nederlag ved Stalingrad, de tiltagende allierede bombardementer af tyske byer og industri samt invasionen på Sicilien i sommeren 1943 gav befolkningerne en tro på, at aktiv modstand kunne nytte. Således var det også i Danmark, hvor urolighederne i 1943 kulminerede i augustoprøret og samarbejdspolitikkens sammenbrud. I Vendsyssel gjorde en række lokale forhold sig samtidigt gældende. For det første var landsdelen vigtigt transitområde for de tyske troppetransporttog, der fragtede soldater til Norge. Dette medførte en del jernbanesabotage. Endvidere var kysterne stærkt befæstede af frygt for en invasion, hvorfor modstandsbevægelsen også var stærk for at kunne kæmpe side om side med de allierede i tilfælde af en sådan. At der var en udpræget frygt for en sådan fra besættelsesmagtens side, ses ikke kun gennem de utallige bunkere, der blev bygget langs kysterne, men også gennem de stjerneformede tankspærringer og befæstninger, der blev anlagt omkring strategisk vigtige byer som fx Frederikshavn, Hjørring, Brønderslev og Nørresundby, hvor tyskerne bl.a. også ville beskytte de virksomheder, der producerede for værnemagten. Det undrer derfor ikke, at flere af disse virksomheder gentagne gange var udsat for modstandsbevægelsens sabotage; fx virksomhederne Nestlé i Hjørring og Pedershaab Maskinfabrik i Brønderslev.

Fare for invasion

Hvad nu hvis krigen var kommet til Vendsyssel? Ikke i form af den luftkrig, som vendelboerne ind i mellem kunne mærke grundet det tyske Luftwaffes stærke militære tilstedeværelse i Rødslet og på andre flyvepladser i Nordjylland og de allieredes interesse herfor. Ej heller i form af modstandsbevægelsens sabotage og tyskernes gengældelsesaktioner, men derimod i skikkelse af en egentlig invasion? De mange bunkeranlæg langs kysten er i dag tavse vidner til, at besættelsesmagten frygtede en sådan. Efter de første krigsår med en succesfuld lynkrigsstrategi begyndte den tyske krigsmaskine i højere grad at have behov for at koncentrere tropper på Østfronten for at kunne forsvare de enorme erobrede områder mod Den Røde Hær. Med en begyndende risiko for et allieret angreb langs det besatte Vesteuropas kyster som følge af De Forenede Staters indtræden i Anden Verdenskrig, voksede behovet for en gennemgribende kystbefæstning fra den spanske grænse til Nordkap. Vendsyssel lå lige i hjertet af dette fæstningsanlæg, der i den tyske propaganda fik det bombastiske navn Atlantvolden, som skulle afholde de allierede fra at kunne angribe "fæstningen Europa". Der blev bygget tusindvis af standardbunkere med forskellige funktioner på strategisk vigtige steder og med en kort afstand imellem, der skulle hindre en fjendtlig landsætning af tropper. Særligt strategisk vigtige steder blev befæstet ekstra stærkt, som fx ved Blokhus, Hirtshals eller Frederikshavn, hvor strandene var egnede til invasionsområde eller hvor havnene ville være oplagte brohoveder, når større troppekontingenter skulle landsættes. Særligt i 1943-1944 var der godt gang i byggeriet, der gav arbejde

◄ Kedelhuset på mælkekondenseringsfabrikken Nestlé i Hjørring udsat for sabotage. Kilde: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.

til hundredvis af danske civilarbejdere. Var frygten reel? Det er svært at svare på. Tyskland led et stort nederlag ved Stalingrad på østfronten i januar 1943. I juli 1943 invaderede de allierede Sicilien og åbnede en sydfront og i juni 1944 begyndte den store invasion i Normandiet, hvorved en vestfront blev skabt. Nordfronten – en allierede invasion i Danmark eller langs Tyske Bugt – ville derfor have været det næste logiske skridt, da der kun var få hundrede kilometer til Tysklands næststørste by Hamburg fra de vest- og nordjyske strande, der modsat Vadehavet langs Tyske Bugt var velegnede som invasionsområder. Afstanden over Nordsøen og de allieredes succesfulde fremrykning i Vesteuropa skånede dog vendelboerne for invasionen. Bunkerne står der dog stadig som levn fra invasionen, der aldrig kom.

Tysk gengældelse

I det sidste krigsår ramte besættelsesmagtens repressalier for alvor Vendsyssel. Årsagen var, at modstanden tog til i efteråret 1943 på trods af, at besættelsesmagten havde indført undtagelsestilstand og strengere straffe mod sabotører. Gestapo blev sat ind for at jage og optrevle modstandsgrupperne over hele landet. Fra oktober 1943 begyndte tyskerne at deportere danskere til de tyske kon-

▼ Kamufleret tysk bunker ved Hirtshals. Kilde: Frihedsmuseet, Nationalmuseet.

▲*Efter schalburgtagen mod Vendsyssel Tidende i Hjørring den 27. marts 1945. Kilde: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.*

Likvidering af dyrlægerne

Dyrlægerne Axel Møller og Ole Vagn Larsen blev lokket i en fælde af Petergruppen under påskud af, at en ko havde svært ved at kælve. Det var hævn for, at modstandsbevægelsen havde likvideret en dansk nazist. For at befolkningen ikke skulle være i tvivl om motivet til dyrlægemordene, blev Møllers lig placeret på samme sted, som modstandsbevægelsen havde begået likvideringen.

Se bl.a. Jens-Christian Hansen: "Radikaliseret – Aage Thomas Mariegaard og nazismen" i Vendsyssel Nu&Da 2016-2017. Nr. 30. Hjørring, 2017. ss. 59-75.

centrationslejre, bl.a. som repressalier for sommerens oprør og den stigende sabotageaktivitet. Lige meget hjalp det, og besættelsesmagten udtænkte nu en plan for at få den danske civilbefolkning til at blive træt af modstandsbevægelsen. Det var en slags omvendt logik: Når befolkningen ikke forstod at rette ind efter besættelsesmagtens officielle linje og reducere sin modstand, måtte sabotagen og stikkerlikvideringerne hævnes øje for øje, tand for tand. En gruppe af tyske og danske civilklædte agenter blev nedsat. Den bestod af tyske og danske specialister fra Waffen-SS og Schalburgkorpset, der udførte clearingmord og sprængninger som et landsdækkende rejsehold i død og ødelæggelse. De fik navnet "Petergruppen" efter deres første leder, SS-manden Otto Schwerdt alias "Peter Schäfer". Petergruppen hærgede også i Vendsyssel ved flere lejligheder. Mest kendt er de for at have skudt dyrlægerne Axel Møller og Ole Vagn Larsen fra Brønderslev den 12. januar 1945. Den 27. marts 1945 – mindre end halvanden måned før befrielsen – var Petergruppen igen i Vendsyssel for at foretage sprængninger af bl.a. Frederikshavns Avis og Vendsyssel Tidende i Hjørring som gengældelse for bl.a. modstandsbevægelsens jernbanesabotage. Ved at sprænge aviserne ønskede man at opnå mest mulig effekt. Dels ville man genere abonnenterne og dels ville sprængningen af aviserne medføre megen omtale i de øvrige aviser. Førstnævnte lykkedes dog ikke, da Vendsyssel Tidende udkom med kollegial hjælp fra en anden avis.

Befrielsen

Befrielsen kom og blev en glæde for de fleste vendelboer. I de skæbnesvangre timer efter frihedsbudskabet den 4. maj om aftenen var der dog mange steder stadig usikkerhed om, hvordan besættelsesmagten ville forholde sig. Ville tyskerne frivilligt nedlægge våbnene og overlade landsdelen til modstandsbevægelsen? Heldigvis forløb befrielsen forholdsvist fredeligt langt de fleste steder, hvor modstandsbevægelsen overtog kontrollen over civilsamfundet fra besættelsesmagten, da dansk politi og militær først skulle genindsættes. Der var mange farlige tyske efterladenskaber, der skulle bevogtes, og ro og orden skulle genskabes. Om der var tale om en egentlig befrielse kan dog diskuteres. De engelske tropper – eller befrierne om man vil – kom først til Vendsyssel i løbet af de følgende uger, ofte i form af nogle få soldater i forholdsvist lette køretøjer, der blev hyldet af civilbefolkningen i gaderne. Fodboldkampe mellem de engelske soldater og landsbyens hold med efterfølgende fest på den lokale kro blev således afholdt mange steder i Vendsyssel i maj 1945. ■

▲*Befrielsen fejres med besøg af engelske soldater på Springvandspladsen i Hjørring. Kilde: Historisk Arkiv, Vendsyssel Historiske Museum.*

Ny særudstilling: Vendsyssel Besat

Skærtorsdag, den 9. april 2020 åbner Vendsyssel Historiske Museum en ny særudstilling med titlen "Vendsyssel Besat". I udstillingen dykker vi ned i flere af de temaer, der berøres i artiklen og belyser dem ud fra lokale vinkler og med personlige historier fra besættelsesårene.

Hvis du vil vide mere

Claus Bundgaard Christensen, m. fl.: Danmark besat. København, 2005.
Ole Neimann: Besættelsestiden i Nordjylland. Aalborg, 1992.
Pernille Pedersen: Vendsyssel under besættelsen. Aarhus, 2017.

I FÆLLESSKAB MOD NYE HORISONTER

om samarbejde kulturlivet imellem

Vendsyssel Historiske Museum samarbejder med rigtig mange institutioner og foreninger – både amatører og professionelle. Museet vægter dette samarbejde rigtig højt, og samarbejdet på tværs af kulturinstitutionerne i kommunen er da også et klart og målrettet fokus for museet i de kommende år. Museet har talt med Hjørring Kommunes kulturkonsulent Leif Lund Jakobsen, direktør for Vendsyssel Kunstmuseum Sine Kildeberg, bibliotekschef Benthe Hansen og Teaterdirektør Lars Sennels om samarbejdet, og de giver i denne artikel deres bud på, hvad et samarbejde kan, og hvordan de ser det udvikle sig i de kommende år.

Vi spurgte kulturkonsulent Leif Lund Jakobsen, hvordan Hjørring Kommune ser på samarbejdet kulturinstitutionerne imellem?

"Helt overordnet set, ønsker Hjørring Kommune at anvende fællesskabets ressourcer, så det giver mest mulig samlet værdi for borgere. Så når vi har så mange fremragende kulturinstitutioner, er det oplagt, at de bruger hinandens forskellige fagligheder og ressourcer til i fællesskab at løfte og udvikle f.eks. nye forestillinger, udstillinger og projekter. Der ligger et stort potentiale i at handle i fællesskab "mod nye horisonter". At bygge bro mellem vore kulturinstitutioner kan være med til at overraske publikum, så de rykkes i deres forventninger om, hvad f.eks. et teater eller et museum kan og er. Sådan et samarbejde er derfor med til at styrke kommunens kulturelle profil og skabe stærke, attraktive og professionelle kulturtilbud til både borgere og gæster."

Bibliotekschef Benthe Hansen er enig. "Vi har et fint samarbejde institutionerne imellem, og det er vigtigt, at vi gør det, fordi vi står stærkere samlet. Det har i en periode været svært, fordi vi dels er forskellige, dels har arbejdet med effektuering af de mange besparelser, der har været de senere år. Vi har derfor haft øget fokus på vores kerneopgaver, men der er potentiale til at udvikle samarbejder meget mere. Vi kan sætte vores forskellige kompetencer i spil og løfte vores kulturtilbud til noget andet og mere til gavn for alle. Samtidig er det vigtigt at fastholde og videreudvikle de allerede eksisterende samarbejder ikke mindst på børneformidlingsområdet."

Samme holdning til samarbejdet har Sine Kildeberg, direktør for Vendsyssel Kunstmuseum. "Vi er rigtig gode til at samarbejde institutionerne imellem på forskellige måder og også tværfagligt: Gode eksempler er f.eks. børneformidlingen gennem Kulturkufferten og Kulturfrikadellen. Senest har Vendsyssel Teater, Vendsyssel Kunstmuseum og Vendsyssel Historiske Museum lanceret 3-i-en-billetten, hvor man kan få rabat på entreen på museerne, hvis man viser sin teaterbillet i billetsalget. Gennem samarbejdet kan vi både nå ud til endnu flere og synliggøre aktiviteterne kulturinstitutionerne imellem. I fællesskab sætter vi fokus på de mange forskellige kulturtilbud, der er i Hjørring Kommune. Det er oplagt at udvikle flere projekter i samarbejde med andre. F.eks. kan museerne genoplive byvandringerne med fokus på kunst, arkitektur og kulturhistorie i byrummet."

VHM har også spurgt Lars Sennels, direktør for Vendsyssel Teater, hvordan han ser samarbejdet kulturinstitutionerne imellem:

"Jeg synes, vi har et super godt samarbejde. Som teater bruger vi det meget aktivt i forbindelse med forestillingerne. Samarbejdet giver en ekstra dimension på teateroplevelsen – f.eks. i forbindelse med forestillingen "De 7 slags dråber", hvor man kunne købe en bjesktur med frokost og fortælling om Signe Hansen på Hirtshals Museum i tilknytning til forestillingen. I fremtiden tænker jeg, at vi skal arbejde endnu mere sammen. Sammen kan vi spille hinanden gode og gøre Hjørring Kommune endnu mere attraktiv både i turistmæssig sammenhæng og i forhold til bosætning."

Sidst men ikke mindst har vi spurgt Anne Dorthe Holm, direktør for Vendsyssel Historiske Museum: Hvordan ser museets egen direktør på samarbejdet?

"Jeg er som direktør rigtig glad for det gode samarbejde institutionerne imellem. Gennem samarbejdet kan institutionerne trække på hinandens fagligheder og dermed være med til at styrke det samlede kulturtilbud i Hjørring Kommune. Et konkret eksempel er vores udstilling "Hjørring på de skrå brædder"- om teaterliv i Hjørring gennem 200 år. Denne udstilling ville ikke kunne realiseres, hvis ikke f.eks. Vendsyssel Teater og foreningen Hjørring Teater havde vist sig meget imødekommende i forhold til at udlåne rekvisitter og kostumer. Men samarbejdet rækker jo også ud til udveksling af foredrag med Hjørring Bibliotekerne og samarbejde med foreninger og amatører om kunstprojekter, byvandringer og amatørteater. Historien kan formidles og fortælles på et utal af måder, og kan vi som museum bidrage til, at vi når endnu længere ud med vores fagligheder, så er det til gavn for alle og for kommunen som helhed." ■

Af Chrestina Dahl

ATLANTVOLDEN

GEMT, GLEMT OG GENFØDT

Umiddelbart efter befrielsen, havde Danmark på flere fronter ondt i historien. Derfor blev der gjort en aktiv indsats for, at forme erindringen om besættelsestiden i en retning, der trak Danmark over blandt de allierede magter og ikke i retning af det slagne Tyskland. Derfor kom historien om modstandsbevægelsen til at veje tungt, og modstandsbegrebet blev bøjet i sådan en grad, at flest mulige danskere kunne ses som modstandsydende.

Husmoderen der fik rationeringsmærkerne til at slå til i den daglige husholdning, folk der havde vist tyskerne den kolde skulder osv. blev således betegnet som mennesker med rigtigt dansk sindelag. Men der var nu alligevel en del personer og fysiske levn i landskabet, der stod i skærende kontrast til den konstruerede fortælling.

Historien om personer som stikkere, østfrontfrivillige, tyskerpiger mv. var forholdsvis lette at slippe af med. De blev ganske enkelt skubbet over på tyskernes side. Når de havde valgt at handle tyskvenligt, kunne de ikke være af rigtig dansk karakter. Men de fysiske levn derimod var ikke alle lette at slippe af med. F.eks. blev bunkerne fra Atlantvolden, der lå tilbage som minde om den tyske besættelse og det danske samarbejde med Tyskland, forsøgt sprængt på flere forskellige måder. Det var dog meget omstændigt og dyrt, så det blev oftest opgivet, hvis ikke de lå i vejen for f.eks. nye byggerier. I stedet fik de fleste bunkere tilmuret skydeskår og andre åbninger og blev dækket til under metervis af sand eller jord. Ude af øje, ude af sind!

Med årene begyndte bunkerne dog lige så stille at krybe frem fra deres skjul og finde vej ned ad klitterne til strandene, hvor badegæster og lokale igen blev konfronteret med de enorme kolosser. De blev med tiden i stigende grad formidlet gennem såvel musealisering som forskning, der er ligeledes blevet lavet talrige kunstværker med udgangspunkt i bunkerne fra 1960'erne og fremad. Danskerne var således blevet klar til konfrontationen med de ømtålelige sider af besættelsestiden.

Så sent som i 2013 skete der dog noget for mig uventet og uforståeligt: Der blev afsat penge på finansloven til at fjerne et større antal bunkere. Historiske levn. Sideløbende med at bunkerne i stigende grad blev set som en værdi, havde der godt nok løbende været talt om at fjerne bunkere, men ingen så nogensinde den store regning som deres, og derfor blev det hver gang opgivet. Argumenter om sikkerhed blev i stor stil benyttet i forbindelse med fjernelseskampagnen, og visse af bunkerne var også farlige og burde fjernes eller have skåret strittende jernarmering bort, men herudover var der også tydeligvis tale om at forskønne de vestjyske badestrande. Endda blev det fejret, at bunkerne skulle fjernes ved, at den daværende miljøminister ved en festlig højtidelighed skulle "tage første spadestik" med en hydraulisk hammer!

Men hvorfor finder du det uforståeligt, at nogle gamle tyske betonbygninger blev fjernet? Tænker nogen måske. Det er ganske enkelt, fordi bunkerne er nogle fantastiske historiske kilder på mange forskellige måder: bl.a. kan de fortælle noget om udviklingen indenfor fæstningsbyggeri generelt, samtidig med at udviklingen i den tyske krigsstrategi under 2. Verdenskrig på mange måder tydeligt afspejles i udbygningen af forsvarsanlæggene i Atlantvolden og dermed de levn, der er tilbage af den. Ligeledes er de gode til at nuancere den meget skarpt opdelte fortælling om besættelsestiden, som kort er beskrevet ovenfor, hvor det sort/hvidt var de godes kamp mod de onde. Så enkel var besættelsestiden jo reelt set ikke. Det var en kompleks tid, hvor det sorte og det hvide blev mikset til et hav af gråtoner, hvor alle prøvede at klare sig så godt som muligt igennem en besættelse og en krig, som man dengang ikke kendte udfaldet af. Ydermere er bunkerne en fortrinlig kilde til at belyse, hvordan vi som mennesker og nation agerer i forhold til de dele af historien, som gør ondt: vi skubber dem gerne ind under gulvtæppet og gemmer dem af vejen for at kunne bevare en stolt fortælling om os selv og om nationen som helhed. Givetvis er det endda det stedmoderlige forhold til bunkerne som levn, der stadig i dag giver sig til udslag, når man betragter den lemfældige behandling af disse historiske levn. Der males graffiti på dem, tisses op ad dem, der monteres klatregreb på dem, de bruges som ungdomshuse, hvor fester holdes, vi smider affald i dem, river dem ned, hvis de ligger i vejen for havudsigten ved sommerhuset osv.

Jeg finder det derfor vigtigt, at vi forholder os til, hvad vi egentlig kan bruge bunkerne til som historiske kilder, som museer, som levn hvoromkring kunstnere kan udfolde deres kreative talenter med en "krog" i bunkernes historie, men for at vi på bedst mulig vis kan bevare bunkerne og få det optimale ud af dem, så kræver det en nøje stillingtagen til, hvordan det kan gøres. Nogen mener måske, at bunkerne bør "fastfryses" i forhold til deres oprindelige formål, som befæstningsanlæg, men bunkernes historie stoppede ikke hverken den 4. eller 5. maj 1945, hvorfor der ligeledes kan argumenteres for vigtigheden af også at bevare sporene af, hvordan vi efter 1945 har behandlet bunkerne, og måske endda udvælge nogen, hvor f.eks. kunstnere fremadrettet kan få lov til at udtrykke sig i og med at historien er en konstant igangværende proces.

Teksten her er en lille smagsprøve på, hvad jeg gennem de seneste tre år har arbejdet på i min ph.d.-afhandling, og forskellige delelementer herfra vil blive udfoldet yderligere gennem forskellige artikler og udstillinger over de kommende år. ■

Hvad er det nu lige Atlantvolden var...?

Atlantvolden var en forsvarslinje fra 2. Verdenskrig, der blev opført på tysk ordre for at kunne modstå en allieret landgang på kystlinjen fra det sydlige Frankrig til det nordlige Norge. I de fleste lande blev krigsfanger og tvangsarbejdere benyttet til at bygge forsvarsanlæggene, men i Danmark var det danske entreprenørfirmaer og lønnet dansk arbejdskraft, der mere eller mindre frivilligt udførte arbejdet, hvorfor levnene fra Atlantvolden efter befrielsen blev set som symbol på det danske samarbejde med besættelsesmagten.

Se det selv

Du kan finde inspiration til selv at gå på opdagelse blandt de talrige levn fra Atlantvolden i Nordjylland på hjemmesiden:
altantvolden-nordjylland.dk
der er blevet til som led i projektet "Atlantvolden i Nordjylland". Projektet er et samarbejde mellem Vendsyssel Historiske Museum, Museum Thy, Nordjyllands Kystmuseum og Aalborg Universitet finansieret af Velux-fondens Museumssatsning.

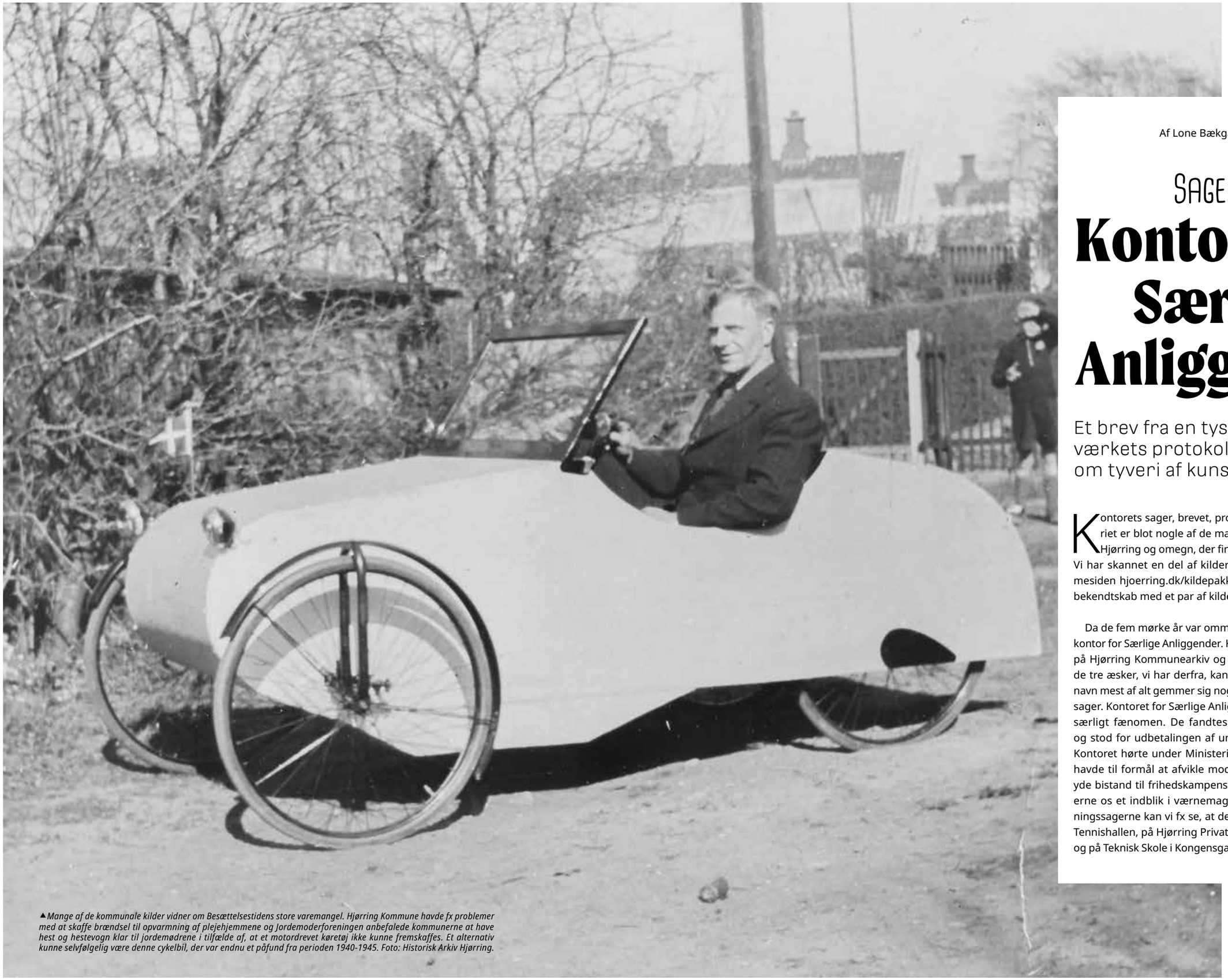

▲*Mange af de kommunale kilder vidner om Besættelsestidens store varemangel. Hjørring Kommune havde fx problemer med at skaffe brændsel til opvarmning af plejehjemmene og Jordemoderforeningen anbefalede kommunerne at have hest og hestevogn klar til jordemødrene i tilfælde af, at et motordrevet køretøj ikke kunne fremskaffes. Et alternativ kunne selvfølgelig være denne cykelbil, der var endnu et påfund fra perioden 1940-1945. Foto: Historisk Arkiv Hjørring.*

Af Lone Bækgaard Venderby

Sager fra

Kontoret for Særlige Anliggender

Et brev fra en tysk enke, vandværkets protokol og en skrivelse om tyveri af kunstige tænder.

Kontorets sager, brevet, protokollen og skrivelsen om tyveriet er blot nogle af de mange kilder til Besættelsestiden i Hjørring og omegn, der findes på Hjørring Kommunearkiv. Vi har skannet en del af kilderne og du finder dem på hjemmesiden hjoerring.dk/kildepakker. I det følgende kan du stifte bekendtskab med et par af kilderne.

Da de fem mørke år var omme, blev der i Hjørring oprettet et kontor for Særlige Anliggender. Kontorets dokumenter er bevaret på Hjørring Kommunearkiv og ved en nærmere granskning af de tre æsker, vi har derfra, kan vi se, at der bag det gådefulde navn mest af alt gemmer sig noget så ordinært som erstatningssager. Kontoret for Særlige Anliggender var heller ikke et særlig særligt fænomen. De fandtes i samtlige landets købstæder og stod for udbetalingen af understøttelser og hædersgaver. Kontoret hørte under Ministeriet for Særlige Anliggender, der havde til formål at afvikle modstandsbevægelsens styrker og yde bistand til frihedskampens ofre. Her 75 år efter giver sagerne os et indblik i værnemagtens virke i Hjørring. Af erstatningssagerne kan vi fx se, at der var tyske soldater indlogeret i Tennishallen, på Hjørring Private Realskole, på Missionshotellet og på Teknisk Skole i Kongensgade, hvor 70 tyske soldater havde

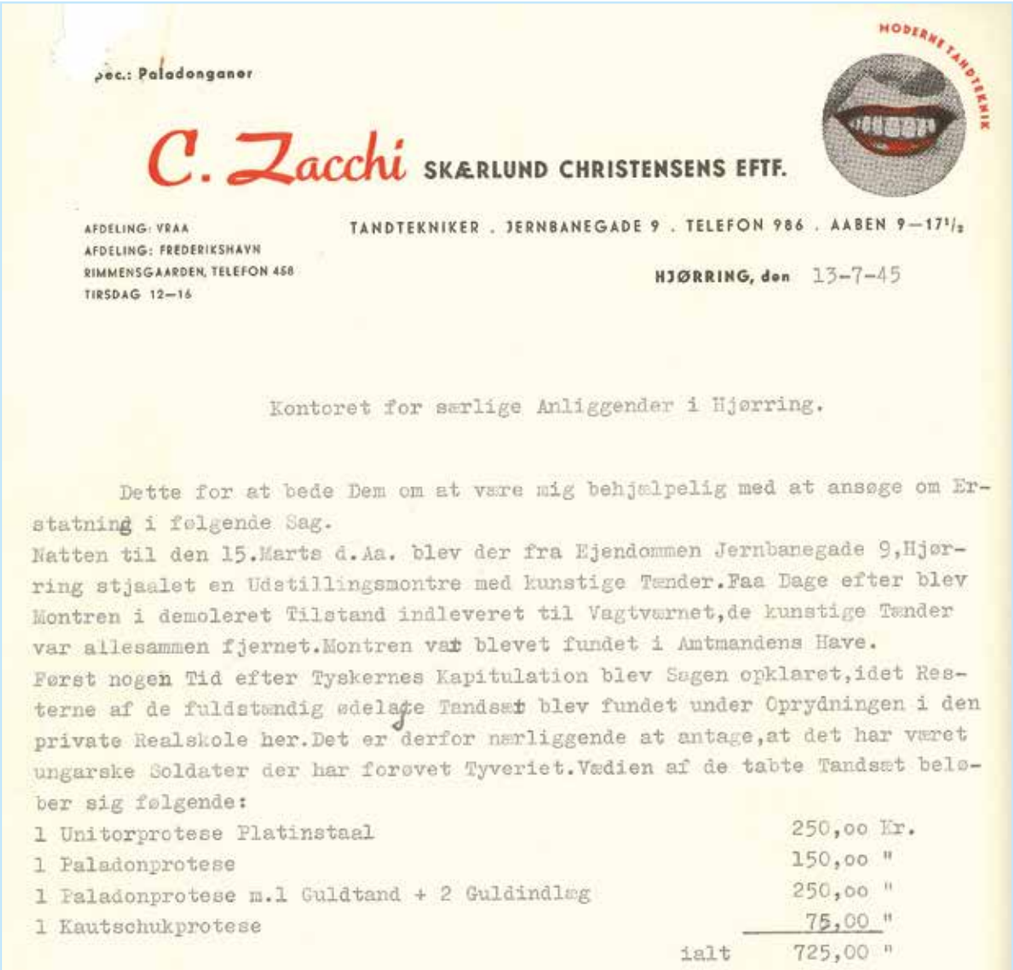

Spec.: Paladonganer

C. Zacchi SKÆRLUND CHRISTENSENS EFTF.

MODERNE TANDTEKNIK

AFDELING: VRAA
AFDELING: FREDERIKSHAVN
RIMMENSGAARDEN, TELEFON 468
TIRSDAG 12—16

TANDTEKNIKER . JERNBANEGADE 9 . TELEFON 986 . AABEN 9—17½

HJØRRING, den 13-7-45

Kontoret for særlige Anliggender i Hjørring.

Dette for at bede Dem om at være mig behjælpelig med at ansøge om Erstatning i følgende Sag.
Natten til den 15.Marts d.Aa. blev der fra Ejendommen Jernbanegade 9,Hjørring stjaalet en Udstillingsmontre med kunstige Tænder.Faa Dage efter blev Montren i demoleret Tilstand indleveret til Vagtværnet,de kunstige Tænder var allesammen fjernet.Montren var blevet fundet i Amtmandens Have.
Først nogen Tid efter Tyskernes Kapitulation blev Sagen opklaret,idet Resterne af de fuldstændig ødelagte Tandsæt blev fundet under Oprydningen i den private Realskole her.Det er derfor nærliggende at antage,at det har været ungarske Soldater der har forøvet Tyveriet.Vædien af de tabte Tandsæt beløber sig følgende:

1 Unitorprotese Platinstaal	250,oo Kr.
1 Paladonprotese	150,oo "
1 Paladonprotese m.1 Guldtand + 2 Guldindlæg	250,oo "
1 Kautschukprotese	75,00 "
ialt	725,00 "

▲*En af de mest spøjse kilder fra Kontoret for Særlige Anliggender er denne skrivelse om et tyveri af tandproteser. Hvad de ungarske soldater skulle bruge tænderne til, har jeg svært ved at gennemskue. Til gengæld kan den lille skrivelse gøre os klogere på, hvor ungarerne var indlogeret og fortælle om arbejdsopgaverne for vagtværnet, der blev oprettet under politiets fravær.*

Ingen oplysninger kan også være værdifuld viden

9. april 1940 var der sognerådsmøde i Hirtshals. I møderefeeratet, der findes i kildepakken 9. april, er der ikke en eneste bemærkning om, at Danmark samme dag er blevet besat og at et kompagni tyske soldater er på vej mod Hirtshals. Vi ved fra andre kilder, at sognerådet vidste besked, da mødet blev afholdt og hjalp til med at finde indkvartering til de tyske soldater. Det kan virke pudsigt, at så stor en begivenhed ikke nævnes i referatet, der derimod giver indtryk af, at alt er business as usual. Læser vi videre i sognerådets protokol, er der kun få sporadiske bemærkninger hist og her om værnemagtens tilstedeværelse. Protokollerne vidner om, at hverdagen ude i kommunerne i nogle henseender fortsatte ufortrødent trods det, at Danmark ikke længere var frit. De kommunale råd fortsatte nemlig deres virke med at udbetale ydelser, give tilladelser, ansætte lærere, eftergive skattegæld og meget andet, samtidig med at tyskerne byggede bunkers, beslaglagde ejendomme og internerede den danske politistyrke.

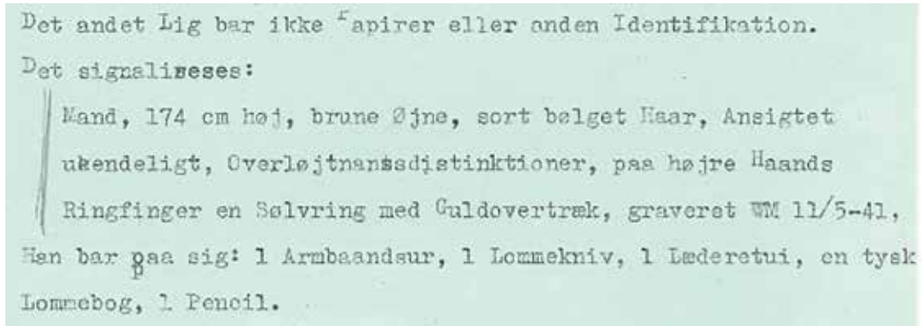

Det andet Lig bar ikke Papirer eller anden Identifikation.
Det signaliseres:
Mand, 174 cm høj, brune Øjne, sort bølget Haar, Ansigtet ukendeligt, Overløjtnantsdistinktioner, paa højre Haands Ringfinger en Sølvring med Guldovertræk, graveret WM 11/5-41, Han bar paa sig: 1 Armbaandsur, 1 Lommekniv, 1 Læderetui, en tysk Lommebog, 1 Pencil.

▲*Udsnit af skrivelse vedrørende den tyske overløjtnant. Det var dette signalement af det opgravede lig, der muliggjorde, at enken kunne få endelig vished om, at det var hendes mand, der i 1945 havde begået selvmord i Løkken.*

været indkvarteret i den sidste måned op til Danmarks befrielse i maj 1945. På de få uger blev de samlede omkostninger for værnemagtens tilstedeværelse på Teknisk Skole opgjort til 10.247 kr. Hos Arbejdsmændenes Fagforening i Østergade 52 havde værnemagtens brug af bygningen også sat sig tydelige spor: "Gasapparater, Gardiner, Vægspejle og Skilderier er ligeledes borttaget og formentlig ødelagt med Fortsæt. Arkivet er formentlig opbrændt, da det bestod af Protokoller og Foreningspapirer. Selve Skaderne paa Foreningens Bygning er ret betydelige, i Særdeleshed da der er sket en større Sprængning af Haandgranater ved Værnemagtens Uforsigtighed."

Kontoret for Særlige Anliggender er kommunearkivets eneste samling, hvori al kildematerialet er en direkte konsekvens af den tyske besættelse. I en stor del af arkivets øvrige samlinger fra perioden 1940-1945 findes der imidlertid en masse sporadiske kilder, der alle kan bidrage til den samlede fortælling om Besættelsestiden i Hjørring og omegn. Sognet med flest bevarede spor er Børglum-Furreby. I arkivet herfra findes fx en korrespondance fra 1947 mellem en tysk enke og kæmnerkontoret i Løkken. Korrespondancen fortæller os, at enkens mand var overløjtnant i Løkken. Efter kapitulationen begik løjtnanten og en gestapomand fra Aalborg selvmord ved skydning og de blev begravet på Furreby kirkegård. Efterfølgende gravede politiet ligene op i håbet om at kunne identificere dem. Korrespondancen viser, at 2.verdenskrig ind imellem fik en fatal udgang blandt de tyskere, der var udstationeret i forholdsvis fredelige Danmark og vi får et lille glimt af den ubarmhjertighed, som tilværelsen bød de mange tyske kvinder, der havde sagt farvel til deres mænd for sidste gang og som flere år efter krigens udgang stadig ikke havde fået vished om deres skæbne.

En anden kilde, som kan fortælle om tyskernes tilstedeværelse i lokalområdet er en driftjournal fra Hirtshals Vandværk. Under registreringsarbejdet opdagede vi, at journalen, der blev ført af sognefoged og vandværksbestyrer Jens Peder Nielsen, er særdeles udførlig og indeholder spændende betragtninger om, hvorledes store nationale begivenheder som 9. april og Augustoprøret 1943 påvirkede livet i Hirtshals. Alt sammen selvfølgelig med vandværket som omdrejningspunkt:

20. april 1940: "Den 9de April da den Tyske Hær drog ind i Danmark ankom der også en større Afdeling til Hirtshals, med det derved forøgede Vandforbrug gaar det endnu ganske godt med Forsyningen, da der nu er kommen en Del Vand i Jorden igen."

27. juni 1943: "I Dag Sóndag har jeg givet Tilladelse til at der anvendes Vand fra Vandværket til støbning af en Tysk Betonstilling ved Kroen, jeg har hidtil nægtet at der benyttes Vandværksvand til disse unódige Krigsforanstaltninger og det skal heller ikke oftere ske, men jeg har et frygteligt Mas med de Tyske Ingeniórer. Hele den nordlige Del af arealet ved Vandværket er blevet oversaaet med Landminer, som der paa begge Sider af Skovvejen er anrettet vidtstrakte Landmine Felter og det er med livsfare man flere Gange i Dógnet maa passere disse Minefelter."

29. august 1943:"I Dag har den óverstkommanderende Tysker over Danmark erklæret hele Landet i undtagelsestilstand. Al Trafik er standset, Post og Telegraf ligeledes og det er forbudt at benytte Telefonen. Jeg blev tilkaldt til den óverst befalende for Hirtshals i morges Kl. halv seks, og fik instrukser m.v. – Det er en dódsens alvorlig Tid for Land og Folk. – Det kniber stadigt med at klare Vandforbruget og jeg maa fremdeles aflukke Byens Ledninger om natten. Da det nu er forbudt at færdes paa Gaden efter Kl. 21 har jeg faaet udstedt Visum saaledes at jeg kan gaa og passe Vandværket. I Gaderne patruljerer Tyske Soldater med stærk Bevæbning af Geværer og Haandgranater og ved Kroens Runddel er der opstillet Maskingevær. Der er Tysk Vagt ved alle Byens Udgange ingen maa passere uden Visum."

De digitaliserede kilder er opdelt i emner, så du let kan finde rundt i det store materiale. Selvom du kan finde mange spændende oplysninger på hjemmesiden, er det dog vigtigt at huske, at de digitale kilder kun udgør et lille hjørne af arkivets enorme samling. Hvis du er på jagt efter konkrete oplysninger, er det derfor altid en god idé at søge i vores samlinger på hjemmesiden www.arkiv.dk. Her kan du blandt andet se, hvad der findes fra Kontoret for Særlige Anliggender. Enkelte af kilderne på hjemmesiden er fra Historisk Arkivs samlinger, og her gælder det ligeledes, at kilderne blot er et lille snefnug på toppen af et enormt isbjerg af arkivalier, der findes i magasinerne. Har du spørgsmål eller konkrete forespørgsler, så kontakt os på kommunearkiv@hjoerring.dk eller tlf. nr. 72333310, hvor vi de fleste hverdage mellem 8 og 15.30 er klar med råd og vejledning. ■

I Signe Hansens fodspor

"Signe Hansen? Hvem var det nu, hun var?"
-"Det er da Bjesk-Signe"
-"Nåh, ja så har jeg hørt om hende!".

Hjemmesygeplejerske Signe Hansen har gennem mange år været kendt for sine utallige bjeskopskrifter, og måske sidder der nogen blandt magasinets læsere, på hvem det kribler i fingrene efter selv at prøve kræfter med bjeskbryggeriet, så her får du præsenteret både ingredienser og fremgangsmåde til en af Signes originale opskrifter, og hvad ville nærmest være mere passende end at første opskrift i magasinets bjeskserie bliver på "Dronningens bjesk", nu hvor Signe Hansen også er kendt som "bjeskens dronning", selvom denne nu var tilegnet Dronning Margrethe den 2. af Danmark.

Dronningens Bjesk

To dele esseus af gul snerre
To dele esseus af pomeraus
En del esseus af porse
En del esseus af enebær
Og lidt safran.

Ovenstående blanding af esseus fortyndes 1:10 og trækker i et par uger, inden den er drikkeklar.

De enkelte essenser
Når de enkelte essenser laves, benyttes forskellige dele af planterne, der fyldes i et 1-liters sylteglas og overhældes med snaps. Til den gule snerre benyttes en buket af de endnu ikke udsprungne gule blomster fra omkring sidst i juni eller først i juli og sammen med snapsen trækker den i 24 timer, inden den filtreres gennem et kaffefilter. Når det drejer sig om pomeransessens benyttes den gule del af skallen fra to appelsiner sammen 100 gram pomerans. Det trækker sammen med snapsen i 14 dage, inden essensen filtreres. Af porsen benyttes de spæde lysegrønne blade, der kan høstes i de første sommermåneder. Glasset skal være 1/3 fyldt med porseblade og overhældes derefter med snaps. Blandingen trækker i en uge inden den filtreres. Safran har Signe ikke efterladt nogen opskrift på, så her hældes safran blot i et glas, overhældes med snaps og trækker indtil farven er som ønsket. ■

Smutvejen

Du kan ekstraordinært få blandet din egen **DRONNINGENS BJESK** på Hirtshals Museum i en begrænset periode. Nemlig gennem de første seks måneder af 2020. Medbring blot en flaske smagsneutral snaps, og få den forvandlet til velsmagende bjesk på din entrebillet.

Velkommen til
Museumsbutikken

I museumsbutikken kan du altid finde den perfekte værts- eller venindegave. Vi har hundredvis af specielle og unikke ting at vælge imellem, som du ikke finder andre steder. Kom ind og besøg os.

Årets museumsbjesk
Hvert år til kulturnatten frigives årets museumsbjesk. En ny person er bryggmester hver år, og hvis **du** har lyst til at lave næste års bjesk, er du velkommen til at kontakte butikken.

Faste arrangementer, hele året rundt!

DET GAMLE RÅDHUS

2. JANUAR
6. FEBRUAR
5. MARTS
2. APRIL

SLÆGTSFORSKNINGSCAFÉ

FØRSTE TORSDAG I MÅNEDEN • 14.30-16.30

Slægtsforskningscaféen er en aktivitet under Slægtshistorisk Forening for Hjørring og Omegn. Den første torsdag i månederne fra september til april, fra 14.30 til 16.30, inviterer foreningen til møde på Det Gamle Rådhus i Hjørring. Møderne omhandler alle slægtsforskningsrelaterede emner. Møderne er åbne for alle, og der kræves ikke medlemskab af foreningen. Mange af deltagerne er nybegyndere udi slægtsforskningen. I gennemsnit besøger omkring 40 til 50 gæster de månedlige møder, og en vigtig begivenhed ved møderne er kaffepausen med småkager, der altid afføder megen snak og mulighed for nye slægtsforskningsbekendskaber.

Entré: Gratis

DET GAMLE RÅDHUS

11. JANUAR
8. FEBRUAR
14. MARTS
18. APRIL

GOTISK SKRIFTLÆSNING

ANDEN LØRDAG I MÅNEDEN • 10.00-12.00

For ca. 150 år siden brugte man gotiske bogstaver på tryk og i håndskrift. De skrevne bogstaver adskiller sig fra de trykte og den senere skråskrift. Derfor er det nødvendigt at kunne læse gotisk håndskrift, hvis man vil studere tekster som f.eks. skøder og skifter. Sådanne tekster af deltagernes egne, læser vi i fællesskab i den gotiske studiekreds, som mødes i Rådhuskælderen den 2. lørdag i måneden. Forinden er teksterne rundsendt til deltagerne, så man har mulighed for selv at prøve kræfter med indholdet. Alle er velkomne, og man kan komme på listen med de 15 andre slægtsforskere ved at maile til per.maack@andersen.mail.dk

Entré: Gratis

HISTORISK ARKIV

14.+24. JANUAR
11.+25. FEBRUAR
10.+24. MARTS
14.+28. APRIL
12.+26. MAJ
9. JUNI

WORKSHOP FOR SLÆGTSFORSKERE

ANDEN OG FJERDE TIRSDAG I MÅNEDEN • 09.00-12.00

Workshoppen startede for tre år siden på initiativ af Gerda Jensen og Kurt E. Christensen. Anden og fjerde tirsdag i måneden kl. 9-12 indbydes nye og garvede slægtsforskere for at arbejde med deres interesse. Det er en gratis aktivitet, hvor arkivet giver kaffe og samværet består i at hjælpe hinanden med at komme ind i de rigtige arkivalier via internettet. Alle medbringer deres computer og det er en fordel at have et slægtsprogram i denne. Da både Gerda og Kurt bruger slægtsprogrammet Legacy, er det kun dette program, som der bliver anvist i brugen af. I fællesskab hjælper gruppen med at løse de problemer, man støder på.

Entré: Gratis

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

26. JANUAR
23. FEBRUAR
29. MARTS
26. APRIL
31. MAJ
28. JUNI
26. JULI

HÅNDARBEJDSCAFÉ

SIDSTE SØNDAG I MÅNEDEN • 11.00-15.00

Sidste søndag i måneden lukker museumscaféen op for Håndarbejdscafé: 4 timer i træk inkl. en let frokostanretning, kaffe/te ad libitum og kager til eftermiddagskaffen. Her har du mulighed for at fordybe dig med at hækle/strikke eller brodere sammen med andre, der deler samme interesser. Kan du hækle eller har du lyst til at lære fra dig? Har du lyst til at lære at hækle? Så er VHMs faste Håndarbejdscafé lige stedet, uanset om du er garvet hækler eller helt nybegynder. Der er ikke decideret undervisning, men vi hjælper hinanden, uanset hvilket niveau man er på.

Entré: 75 kr. Tilmelding nødvendig på tlf: 96 24 10 50

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Nytårskur, bjesk og vinterferie!!!

DET GAMLE RÅDHUS & VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

NYTÅRSKUR OG PRÆSENTATION AF VENDSYSSEL NU OG DA 2019

LØRDAG DEN 11. JANUAR • 11.00-16.00

Butikken og museets udstillinger er åbne denne lørdag mellem 11 og 16, og der er gratis adgang.

Kl. 12.15-12.45 KUN FOR MUSEUMSFORENINGEN
PRÆSENTATION AF VENDSYSSEL NU & DA 2019
Lukket arrangement i Det Gamle Rådhus for Museumsforeningens medlemmer, som denne dag får mulighed for at høre om bogens indhold og modtage et eksemplar af bogen. Medlemskab kan købes i museumsbutikken forud for arrangementet.

Kl. 13.00-16.00 ÅBEN FOR ALLE
NYTÅRSKUR
Den traditionsrige fejring af året der gik med blik til året, der kommer. Der indledes med velkomst og et let traktement i museets café, mens eftermiddagens foredrag holdes i Det Gamle Rådhus.

PROGRAM:
Kl. 13.00-13.45
Velkomst. Museet byder de fremmødte på et lille traktement i museumscaféen.

Kl. 14.00-16.00 - Foredrag i Det Gamle Rådhus:
Kl. 14.00-14.25: **ÅRET DER GIK PÅ VHM I 2019**
v/ Museumsdirektør Anne Dorthe Holm
Kl. 14.25-14.55: **ÅRETS GANG I ARKÆOLOGIEN**
v/ Museumsinspektør Morten Larsen
Kl. 14.55-15.15: **PAUSE**
15.15-15.45: **ÅRETS GANG I HISTORISK AFDELING**
v/ Museumsinspektør Jens-Christian Hansen
Kl. 15.45-16.00: **ÅRET DER KOMMER 2020**
v/ Museumsdirektør Anne Dorthe Holm

Entré: Gratis (Præsentation af 'Nu & Da' er lukket arrangemnet)

HIRTSHALS MUSEUM

SNIGPREMIERE PÅ ÅRETS BJESK 2020

TIRSDAG DEN 11. FEBRUAR • 19.00-20.30

Hvert år på Hirtshals Fiskefestival bliver Årets Bjesk kåret, og den frigives ved kåringen af Årets Sild i foråret det efterfølgende år. I aften kan du dog helt ekstraordinært få lov til at tage forskud på glæderne og smage Årets Bjesk 2020 brygget af den lokale jazzklub "Hva' no' Do." Du kan i aften også smage på en af Signe Hansens originale opskrifter. Nemlig Dronningens Bjesk, som laves fra laboratoriets hylder frem til og med udgangen af juni 2020. Herudover vil der naturligvis blive fortalt om, hvorfor bjesken spiller en helt central rolle i Hirtshals, om hvilke klitplanter vi laver bjesk af mm. Vi glæder os til at byde jer velkommen til en aften i bjeskens tegn.

Entré: 50 kr. (inkl. smagsprøver)

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

VINTERFERIE PÅ VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

TIRSDAG TIL FREDAG UGE 7 OG 8 • 11.00-16.00

I skolernes vinterferie i ugerne 7 og 8 åbner Vendsyssel Historiske Museum dørene for en lang række specielle aktiviteter. Hold øje med museets hjemmeside, facebook og dagspressen for nærmere information om de enkelte arrangementer og aktiviteter.

UGE 7: Tirsdag den 11. februar-fredag den 14. februar kl. 11.00-16.00.
UGE 8: Tirsdag den 18. februar-fredag den 21. februar kl. 11.00-16.00.

Entré: 80 kr (alm. entre), børn op til 18 år gratis. Museumsforeningen: 65 kr.

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

Gys, fastelavn, købmænd og laugaften!

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

FOR BØRN

NAT PÅ MUSEET

ONSDAG D. 12. OG 19. FEBRUAR • 19.00-21.00

Hvem ved egentlig hvad der sker, når de sidste gæster går hjem og museet lukker? Gennem tiden har mange fortalt, at der kommer mærkelige lyde fra museet når mørket falder på. Onsdag den 12. og 19. februar får du muligheden for at opleve museet i aftentimerne og se om det spøger. Undervejs på turen vil du høre spændende historier om museets skeletter og tidligere beboere. Museet er mørklagt, så husk en lommelygte! Der er garanti for uhygge og det er ikke for sarte sjæle, så vi foreslår, at du er min. 7 år. Der vil være to rundvisninger af 30 minuters varighed, hhv kl. 19.15 og kl. 20.25 med begrænset plads, så bestil plads i forvejen på 30 38 86 53.

Entré: 80 kr (alm. entre), børn op til 18 år gratis. Museumsforeningen: 65 kr.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

DEN GAMLE KØBMANDSBUTIK ER ÅBEN

TIRSDAG TIL FREDAG UGE 7 OG 8 • 11.00-15.00

Oplev den ægte gammeldags købmandsstemning fra en svunden tid, hvor selvbetjeningen ikke var opfundet endnu. Gør et godt køb og få en god snak med museets professionelle købmænd, der står klar til at fortælle om handel i gamle dage og er garanter for god, personlig betjening. Her kan købes spegepølser, slik og meget andet godt, der huskes fra gamle dage. Den gode og personlige service er endda helt gratis!

UGE 7: Tirsdag d. 11. - fredag d. 14. februar kl. 11.00-15.00.
UGE 8: Tirsdag d. 18. - fredag d. 21. februar kl. 11.00-15.00.

Entré: Gratis efter betalt entré.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

FOR BØRN

FASTELAVN PÅ MUSEET

SØNDAG D. 23. FEBRUAR • 11.00-15.00

Vi slår katten af tønden i Sindal gamle præstegård kl. 13. Der er mulighed for at lave fastelavnsris fra kl. 11.00-15.00. Der kan købes kaffe/te/saft med fastelavnsboller i museets café.

Entré: 80 kr (alm. entre), børn op til 18 år gratis. Museumsforeningen: 65 kr.

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

LAUGSAFTEN PÅ LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET I MOSBJERG

TIRSDAG D. 3. MARTS • 19.00-21.00

Her mødes frivillige og andre interesserede på museet i Mosbjerg. Afholdte aktiviteter i 2019 evalueres, og nye aktiviteter i 2020 gennemgås. Alle med interesse for museet opfordres til at møde op.

Tilmelding skal ske på mail til museumsinspektør Chrestina Dahl: che@vhm.dk eller på 30 38 86 41

Entré: Gratis

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Udstillingsåbning, æbletræer og får!

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

PODNING AF ÆBLETRÆER

LØRDAG D. 28. MARTS • 13.00-15.00

Her kan du medbringe kviste fra dit favorit æbletræ eller en kvist fra din barndoms æbletræ og lære at pode dem på en ny grundstamme. Således kan du få et nyt æbletræ med en spændende historie til at vokse i din egen have. Du kan også på denne måde lave en spændende og unik gave. Alle kan lære det.
Det er naturvejleder Carsten Hansen, som mange kender fra tv, der vil undervise og hjælpe dig med at lave dit eget æbletræ. Et træ, der kan blive en voksende glæde.
TURTELEFON: 30 38 86 13

Entré: 50 kr. plus betaling for podemateriale.

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

FOR BØRN

FÅREDAG

LØRDAG D. 4. APRIL • 13.00-16.00

Kom og se vores nyfødte lam. Netop nu har mange af vores klitfår læmmet og der er mange lam at kigge på. Oplev lammene når de lystigt hopper over græstuerne og når de diger hos fårene. Du kan klappe et lam og mærke den bløde pels. Der vil også blive vist fåreklipning, og du kan få uld med hjem til hobbybrug. Der vil blive mulighed for smagsprøver af lammekød ved bålet.
Tag børn og børnebørn med.

Entré: 50 kr, børn op til 18 år gratis.

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

UDSTILLINGSÅBNING: VENDSYSSEL BESAT

SKÆRTORSDAG D. 9. APRIL • 10.30-16.00

I anledning af 80året for Danmarks besættelse åbner Vendsyssel Historiske Museum en særudstilling med fokus på Vendsyssel under besættelsen 1940-1945. Landsdelen var tyskernes strategiske hovedmål den 9. april 1940, hvor særligt infrastrukturen – herunder flyvepladserne i Aalborg, men også havnene i Frederikshavn, Skagen og Hirtshals – havde central betydning for besættelsesmagten. I løbet af krigen spillede Vendsyssel fortsat en central strategisk rolle med sin beliggenhed ved indsejlingen til Østersøen og som potentielt allieret invasionsområde. Dette var med til at forklare, at der blev bygget mange bunkers langs kysten og at der var en høj koncentration af modstandsfolk, der bl.a. udøvede sabotage mod tyske interesser. Det omvendte var dog også tilfældet, da besættelsesmagten gennem schalburgtageaktioner og likvideringer gengældte modstandsbevægelsens aktioner, der bl.a. blev udført af lokale nazister. Besættelsen af Vendsyssel handlede således også om valg og en til tider triviel hverdag med rationering og mørklægning, hvor det gjaldt at komme igennem fem forbandede år. Udstillingsåbningen kl. 10.30 arrangeres som et samarbejde mellem Vendsyssel Historiske Museum og Hjørring Bykirker, hvor der vil være Skærtorsdagsgudstjeneste i Sct. Olai Kirke kl. 9.00 i anledning af 80året for Danmarks Besættelse.

Entré: Gratis

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

Fortidsminder, besættelsen og Rubjerg Knude!

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

TORSDAG D. 9. OG FREDAG D. 10. APRIL • 13.30-15.00

I påsken sætter museet fokus på, hvordan det var at være barn under besættelsen. Hvordan var det at handle hos købmanden, når der var rationering på langt de fleste varer? Hvordan legede børn i en tid, hvor legetøj var en luksusvare og der ikke fandtes gummi nok til at man kunne få cykeldæk? Vi besøger den gamle købmandsbutik og hører hvordan det var at gå til købmanden – her kan man købe slik og andet godt for rationeringsmærker, der kan erhverves ved indgangen. Efterfølgende er der mulighed for at prøve kræfter med 1940'ernes lege og legetøj i museumshaven. Der kan købes saft, rationeringskaffe og tidstypisk kage i museumscaféen.

Entré: 80 kr (alm. entre), børn op til 18 år gratis. Museumsforeningen: 65 kr.

RUBJERG KNUDE

TIRSDAG D. 21. APRIL • 19.00-21.00

Det store drama på Knuden fortsætter. Her hersker naturkræfterne. Hvis vejret er til det, går vi ned på stranden ved Grønne Rende for at opleve Knuden fra dens mest storslåede side. Alternativt går vi ind i plantagen. Turen kræver godt bentøj og solidt fodtøj. Tag aftenkaffen med.
Vi mødes ved P-pladsen ved Fyrvejen
TURTELEFON: 30 38 86 13

Entré: Gratis

ASDAL KIRKE

SØNDAG D. 26. APRIL • 10.00-11.00

Ved Asdal ligger et af middelalderens meget markante voldsteder, der fortæller om krig og konflikt i en turbulent periode af danmarkshistorien. Den 26. april er der landsdækkende Fortidsmindedag, hvor museerne landet over sætter fokus på de fredede og bevaringsværdige fortidsminder. I hele landet er der over 30.000 fredede fortidsminder, der vidner om vore forfædres liv og færden. En stor del af disse er gravhøje, men også velbevarede bopladser, broer, bygninger, voldsteder og ødekirker m.m. udgør det store korpus af fortidsminder. Vi mødes til vandreturen med museumsinspektør Morten Larsen på P-pladsen ved Asdal Kirke, Allingdamvej 75, 9850 Hirtshals.

Entré: Gratis

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

SØNDAG D. 26. APRIL • 14.00-15.00

Ved museets afdeling i Mosbjerg er der et velbevaret og velundersøgt fortidsmindelandskab, der giver et indblik i stedets historie i alle oldtidens perioder. I hele landet er der over 30.000 fredede fortidsminder, der vidner om vore forfædres liv og færden. En stor del af disse er gravhøje, men også velbevarede bopladser, broer, bygninger, voldsteder og ødekirker m.m. udgør det store korpus af fortidsminder. Vi mødes til vandreturen med museumsinspektør Marlena Haue foran informationsbygningen ved Landskabs- og Landbrugsmuseet, Jerupvej 613, 9870 Sindal.

Entré: Gratis

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Fire tirsdage i maj kan du komme til foredrag om besættelsen, med udgangspunkt i museets nye udstilling "Vendsyssel Besat".

DET GAMLE RÅDHUS

TIRSDAG D. 5. MAJ • 19.00

Foredraget skaber rammen om de følgende arrangementer og fortæller om, hvorfor Danmark blev besat af Nazityskland og hvorfor særligt Vendsyssel var et af tyskernes strategiske hovedmål i forbindelse med "Unternehmen Weserübung" – den tyske besættelse af Danmark og Norge den 9. april 1940. Foredraget uddyber nogle af de emner, der berøres i udstillingen og problematiserer bl.a. vendelboernes liv under besættelsesårene. Her fortælles både om dramatiske sabotage- og schalburgtageaktioner, men også om befolkningens hverdag præget af mørklægning og rationering og hvordan denne løbende blev påvirket af krigens udvikling.

Entré: 80 kr., Museumsforeningen: 65 kr. Inkl. kaffe i pausen.

HIRTSHALS BIBLIOTEK

TIRSDAG D. 12. MAJ • 19.00

At Hirtshals for 75 år siden var besat og fungerede som en kraftigt befæstet by er i dag svært at forestille sig. Godt nok ser vi ofte de grå betonbunkere, der ligger tilbage som erindringssteder fra besættelsestiden 1940-1945, når vi bevæger os rundt i byen, men det er ikke altid, at vi fæstner os så meget ved dem. De er efterhånden blevet en naturlig del af bybilledet. Sådan var det dog ikke, da de blev bygget, og denne periode vil der i aften blive fokuseret på: Hvordan var det for de lokale at leve i et besat Hirtshals? Hvorfor var de tyske soldater her overhovedet, og hvordan var det for dem at opholde sig i Hirtshals?

Entré: 80 kr., Museumsforeningen: 65 kr. Inkl. kaffe i pausen.

DET GAMLE RÅDHUS

TIRSDAG D. 19. MAJ • 19.00

Efter den tyske besættelse i 1940 blomstrede det danske kulturliv. Man samledes om alt, hvad der var nationalt, herunder kongen, det danske flag og den danske sangskat. Herigennem udtrykte man sin åndelige modstand mod den tyske besættelsesmagt. Også dansk og nordisk litteratur fik således en stor opblomstring gennem besættelsesårene, både i form af skøn- og faglitteratur. I flæng kan her nævnes kendte digtere og forfattere som Kaj Munk, Morten Nielsen og Poul Henningsen, hvis skæbner hang uløseligt sammen med besættelsen og som i den grad har præget eftertidens forståelse af denne.

Entré: 80 kr., Museumsforeningen: 65 kr. Inkl. kaffe i pausen.

DET GAMLE RÅDHUS

TIRSDAG D. 26. MAJ • 19.00

Denne aften vil Visens Venner i Hjørring præsentere en række tekster og melodier fra besættelsestidens revyer og musikliv. Besættelsen den 9. april virkede lammende på danskerne. Men snart fandt den indre modstand vej frem gennem revy og sang. Revyen Dyveke af Kjeld Abel med sangtekster af PH og med Liva Weel som hovedkraft står i centrum for aftenen. Teksterne viser, hvor elegant det lykkedes forfatterne at omgå den tyske censur. Desuden synger vi fællessange fra alsangsstævnerne i 1940, hvor tusindvis af deltagere sang fædrelandssange for at give udtryk for det nationale sammenhold mod besættelsesmagten.

Entré: 80 kr., Museumsforeningen: 65 kr. Inkl. kaffe i pausen.

Januar

Dag	Arrangement
On 1	Nytårsdag
To 2	Slægtsforskningscafé
Fr 3	
Lø 4	
Sø 5	
Ma 6	
Ti 7	
On 8	
To 9	
Fr 10	
Lø 11	Nytårskur; Gotisk skriftlæsning
Sø 12	
Ma 13	
Ti 14	Workshop for slægtsforskere
On 15	
To 16	
Fr 17	
Lø 18	
Sø 19	
Ma 20	
Ti 21	
On 22	
To 23	
Fr 24	
Lø 25	
Sø 26	Håndarbejdscafé
Ma 27	
Ti 28	Workshop for slægtsforskere
On 29	
To 30	
Fr 31	

Februar

Dag	Arrangement
Lø 1	
Sø 2	
Ma 3	
Ti 4	
On 5	
To 6	Slægtsforskningscafé
Fr 7	
Lø 8	Gotisk skriftlæsning
Sø 9	
Ma 10	
Ti 11	VINTERFERIE – Den Gamle Købmandsbutik; Snigpremiere på Årets Bjesk; Wrk. for slægtsforskere
On 12	Nat på Museet
To 13	
Fr 14	
Lø 15	
Sø 16	
Ma 17	
Ti 18	VINTERFERIE – Den Gamle Købmandsbutik
On 19	Nat på Museet
To 20	
Fr 21	
Lø 22	
Sø 23	Fastelavn på museet; Håndarbejdscafé
Ma 24	
Ti 25	Workshop for slægtsforskere
On 26	
To 27	
Fr 28	
Lø 29	

Marts

Dag	Arrangement
Sø 1	
Ma 2	
Ti 3	Laugaften
On 4	
To 5	Slægtsforskningscafé
Fe 6	
Lø 7	
Sø 8	
Ma 9	
Ti 10	Workshop for slægtsforskere
On 11	
To 12	
Fr 13	
Lø 14	Gotisk skriftlæsning
Sø 15	
Ma 16	
Ti 17	
On 18	
To 19	
Fr 20	
Lø 21	
Sø 22	
Ma 23	
Ti 24	Workshop for slægtsforskere
On 25	
To 26	
Fr 27	
Lø 28	Podning af æbletræer
Sø 29	Håndarbejdscafé
Ma 30	
Ti 31	

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

April

Dag	Arrangement
On 1	
To 2	Slægtsforskningscafé
Fr 3	
Lø 4	PÅSKEFERIE; Fåredag
Sø 5 Palmesøndag	
Ma 6	
Ti 7	
On 8	
To 9	Barn under besættelsen; UDSTILLINGSÅBNING: Vendsyssel Besat
Fr 10 Langfredag	Barn under besættelsen
Lø 11	
Sø 12 Påskedag	
Ma 13 2. påskedag	
Ti 14	Workshop for slægtsforskere
On 15	
To 16	
Fr 17	
Lø 18	Gotisk skriftlæsning
Sø 19	
Ma 20	
Ti 21	Forår i Rubjerg Knude
On 22	
To 23	
Fr 24	
Lø 25	
Sø 26	Håndarbejdscafé; Fortidsmindedag: Asdal + Mosbjerg
Ma 27	
Ti 28	Workshop for slægtsforskere
On 29	
To 30	

Maj

Dag	Arrangement
Fr 1	
Lø 2	
Sø 3	
Ma 4	Alsang i Kilden
Ti 5	Foredrag: Vendsyssel Besat
On 6	Kløverstien-cykeltur; Bunkertur til 9. batteri ved Nordsøen
To 7	Byvandring før Store Bededag
Fr 8 Bededag	
Lø 9	
Sø 10	
Ma 11	
Ti 12	Foredrag: Hirtshals Besat; Workshop for slægtsforskere
On 13	Bunkertur til Infanteristøttepunkt 'Brenner' på Nejst
To 14	Naturmøde
Fr 15	
Lø 16	
Sø 17	
Ma 18	Bunkertur til forstærkeren i Hjørringgade
Ti 19	Foredrag: Litteratur under besættelsen
On 20	
To 21 Kr. himmelfartsdag	
Fr 22	
Lø 23	
Sø 24	Håndarbejdscafé
Ma 25	
Ti 26	Foredrag: Toner & Tekster; Workshop for slægtsforskere
On 27	Nattergaletur i Tollestrup Mose
To 28	
Fr 29	
Lø 30	
Sø 31 Pinsedag	Håndarbejdscafé

Juni

Dag	Arrangement
Ma 1 2. pinsedag	
Ti 2	
On 3	
To 4	Kulturnat i Museumshaven
Fe 5 Grundlovsdag	
Lø 6	European Bunker Day
Sø 7	
Ma 8	
Ti 9	Bunkere mm i Skibsbylejren; Tirsdagstravetur; Wrk. slægt.
On 10	
To 11	
Fr 12	
Lø 13	
Sø 14	Omvisning i museets nye udstilling
Ma 15	
Ti 16	Bunkere og pejlere i Skibsbylejren; Kystsikring ved Lønstrup
On 17	Aftenvandring i middelalderbyen Hjørring
To 18	
Fr 19	Hjørring Dyrskue
Lø 20	Hjørring Dyrskue
Sø 21	
Ma 22	
Ti 23	Bunkere og pejlere i Skibsbylejren
On 24	Aftenvandring i Sct. Knuds Kilde
To 25	
Fr 26	
Lø 27	
Sø 28	SOMMERFERIE; Håndarbejdscafé; Omvisning på Bunker-museet; Den Gamle Købmans-butik er åben; Husmands-stedet i Mosbjerg er beboet
Ma 29	
Ti 30	Rubjerg Knude Fyr

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

Arrangementskalender for **Vendsyssel Historiske Museum**. Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

Arrangementskalender for **Vendsyssel Historiske Museum**. Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

Fællessang, bunkere, cykeltur og byvandring!

SCT. KNUDS KILDE

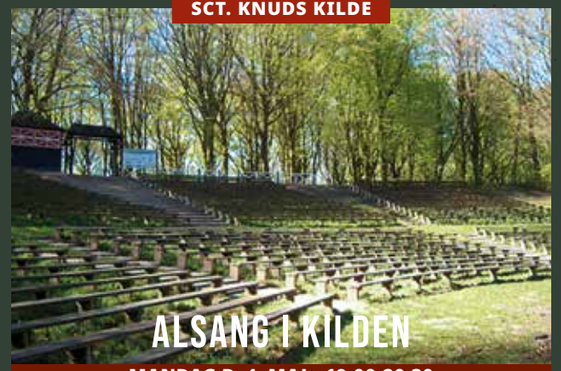

ALSANG I KILDEN

MANDAG D. 4. MAJ • 19.00-20.30

I anledning af 75-året for Danmarks befrielse afholdes over hele landet en række fællessangs-arrangementer. I Hjørring kan man komme og synge med, når der afholdes "Alsang i Kilden". Formålet er at samle folk i fællessang og sætte fokus på medborgerskab, demokrati og frihed. Gennem sang, musik og taler sættes fokus på lokalhistorien omkring besættelsestiden. Men blikket rettes også fremad, så begrebet frihed bliver gjort aktuelt og vedkommende i den verden vi lever i i dag. Denne dag er der gratis adgang på Vendsyssel Historiske Museum mellem kl. 11 og 16, hvor man kan se museets nye besættelsesudstilling. Der er mulighed for fællesspisning som optakt til arrangementet.

Entré: Gratis

HIRTSHALS MUSEUM

6. MAJ
13. MAJ
18. MAJ

BUNKERNE I HIRTSHALS

ONSDAG D. 6., 13. OG 18. MAJ • 19.00-22.00

Hirtshals er siden 1945 vokset udover de tyske anlæg fra besættelsestiden. Foruden det kendte 10. batteri ved Fyret er der også 9. batteri ved Nordsøen på Willemoesvej. Dertil kommer tre infanteristøttepunkter mellem de to batterier, anlæg omkring forstærkeren i Hjørringgade og en modstandsrede ved havnens Vestbassin. På de tre ture, der starter og slutter ved Hirtshals Museum, besøges de to batterier, infanteristøttepunktet på Nejst og anlægget omkring forstærkeren i Hjørringgade. Efter turen er der kaffe og snak på Hirtshals.
6. MAJ: Tur til 9. Batteri ved Nordsøen.
13. MAJ: Tur til Infanteristøttepunkt "Brenner" på Nejst.
18. MAJ: Tur til forstærkerne i Hjørringgade.

Entré: 50 kr. Tilmelding nødvendig til: bunkergruppen@vhm.dk

SPRINGVANDSPLADSEN

CYKELTUR PÅ KLØVERSTIEN

ONSDAG D. 6. MAJ • 19.00-21.00

Forårsaften med cykeltur på Kløverstien i Hjørring. Det er den naturskønne 10 km. rute som følges.
På turen gøres der nogle stop med fortælling. Der gøres også et stop hvor du kan nyde din medbragte aftenkaffe.
Vi mødes på Springvandspladsen foran det nye rådhus

Entré: Gratis

DET GAMLE RÅDHUS

BYVANDRING FØR STORE BEDEDAG

TORSDAG D. 7. MAJ • 19.00-21.00

For ca. 200 år siden var det skik især i Kbh. at markere Store Bededagsaften med en spadseretur på byens fæstningsvolde, før man vendte hjem og spiste de traditionelle hveder til aftenteen. Godt nok har Hjørring aldrig været en fæstningsby, men byen har alligevel en vold – dog med en ganske anden historie. Tag med VHM's direktør Anne Dorthe Holm på byvandring denne dejlige forårsaften og hør om traditionen med at spise hveder aftenen før Store Bededag, om volden i parken Christiansgave og om andre aspekter af byens spændende historie. Turen slutter ved museet kl. 20.00, hvor der serveres kaffe/te med hveder i museumscafeen.

Entré: 80 kr. Inkl. te/kaffe og varme hveder.

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Kulturnat, naturmøde og nattergale!

HIRTSHALS

NATURMØDET

TORSDAG - LØRDAG D. 14., 15. OG 16. MAJ

Der er igen Naturmøde i Hirtshals. Her kan du mødes med Vendsyssel Historiske Museum og alle de andre, som også interesserer sig for naturen – lige fra forskeren over landmanden til lystfiskeren og hundelufteren. Vi skal debattere, opleve, føle, smage og lære om naturen. Blive klogere på, hvad naturen betyder for os – og for alle de andre.
LÆS MERE HER: naturmoedet.dk

Entré: Se dagspressen, vhm.dk eller Facebook

TOLLESTRUP MOSE

NATTERGALE-TUR I TOLLESTRUP MOSE

ONSDAG D. 27. MAJ • 20.30-22.30

I Hjørring Kommune er der oprettet tre 'Spor i Landskabet'. Sporet blev anlagt i 2003-04. Turen er en aftentur ad sporet ud i landskabet, hvor nattergalen er fast ynglefugl. Vi lytter til den dejlige fuglesang og ser på engens blomster. Der er flere fugtige steder så gummistøvler anbefales. Alle er velkomne. Vi mødes hos Orla Nielsen, Mosevej 16, Tollestrup

LÆS MERE PÅ: spor.dk/sporene/nordjylland/tollestrup-mose

Entré: Gratis

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

KULTURNAT I MUSEUMSHAVEN

TORSDAG D. 4. JUNI • 11.00-21.30

Traditionen tro er museet en del af kulturnatten. Bl.a. præsenteres årets bjesk i købmandsbutikken, der er helstegt pattegris og musikalsk underholdning i museumshaven, og der er omvisninger i museets udstillinger.
Vendsyssel Historiske Museum holder åbent med gratis adgang. Fra kl. 17.00 – ca. 21.30: Forskellige aktiviteter på museet og i museumshaven. Kl. 18.00: Mulighed for at købe mad: Helstegt pattegris eller festivalpølser. Madbilletter kan købes på forhånd.

Entré og fulde program: Se dagspressen, vhm.dk eller Facebook

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

Alt om bunkere!

VENDSYSSEL

EUROPEAN BUNKER DAY

LØRDAG D. 6. JUNI

I slutningen af maj og begyndelsen af juni sættes der hvert år internationalt fokus på den fælles europæiske historie, som levnene fra Atlantvolden repræsenterer. Det sker gennem afholdelse af "European Bunker Day", hvor forskellige arrangementer finder sted på bunkermuseer i Norge, Danmark, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrig og på Kanaløerne. For Danmarks vedkommende deltager Vendsyssel Historiske Museum sammen med Museum Thy og Nordjyllands Kystmuseum i og med at disse museer alle har museumsafdelinger indrettet i tyske forsvarsanlæg fra 2. Verdenskrig.

•**KL. 10.00** er der omvisning på **BUNKERMUSEET HIRTSHALS** v/Chrestina Dahl fra Fyret 3, 9850 Hirtshals. Turen koster 50 kr. På denne tur skal vi rundt i det gamle tyske 10. Batteri, og der vil her blive fortalt om, hvordan udviklingen i krigen på de fjerne fronter afspejlede sig i udbygningen af forsvaret i Hirtshals, hvor Hirtshals Havn, der var et vigtigt led i forsyningslinjerne til Norge, skulle beskyttes. Ligeledes vil der blive fortalt om hverdagen for såvel de tyske soldater, for de lokale, der fik tyskerne tæt ind på livet som for de talrige danskere, der arbejdede på den byggeplads, som forsvarsanlæggene jo også var. Vi ser på såvel kanonstillinger, som ammunitionsbunkere, løbegrave, køkkenbunker, hospitalsbunker mm.

•**KL. 13.00** kan du tage på omvisning på **BANGSBO FORT** v/ Kenneth Kristensen fra Understedvej 21, 9900 Frederikshavn. Turen er gratis. Allerede i april og maj 1940 placerede den tyske marine kyst- og luftværnsbatterier på de høje bakker syd for Frederikshavn. Deres opgave var at sikre den vigtige havn og indsejling til samme. I forbindelse med opbygningen af Atlantvolden fra 1942 blev batterierne på bakken, som samtidigt blev udvidet med radarstation og kommandoenheder, udbygget med 70 betonanlæg. I 1945 valgte det nye danske søværn at genanvende hele befæstningen til at sikre anvendelse af samme havn. Gå med guide på rundvisning under jorden i nogle af fortets mange bunkere.

•**KL. 14.00** begynder en omvisning i **LØKKEN** v/Poul Wilhelmsen fra Løkken Kirke, Præstevangen 2, 9480 Løkken. Turen koster 30 kr. I Løkken fortælles om den tyske besættelse og de bygninger, der blev brugt som kaserner. Forudsætningen for Atlantvolden gennemgås, og selve byggeriet med dansk arbejdskraft omtales. Rommels inspektion i 1943 nævnes og hans rapport til Hitler. De tyske flygtninge og hjemstavnsfordrevne og deres skæbne. Der inddrages autentiske beretninger om dem. De danske bunkere/beskyttelsesrum gennemgås og CB tjenesten i den forbindelse omtales. En tur på ca. 3,5 km.

•**KL. 17.00** er der omvisning i **BATTERI BUNKEN SKOV** v/ Kenneth Kristensen fra Rastepladsen ved Bunken Strand Camping, Ålbækvej 288, 9982 Ålbæk. Turen er gratis. Batteri Bunken Skov er historien om et af de meget små og næsten usynlige befæstningsanlæg i den tyske Atlantvold i Nordjylland. Batteriet blev opført sent i krigen, og i en udførsel der var meget beskeden i forhold til de almindelige anlæg. Egentlig er historien omkring batteriet ret mager og nogen vil endda sige uinteressant. Der er dog en ting der kan ændre den holdning, nemlig et besøg på batteriet i dag. Med historien fortalt og oplevelsen af de små betonanlæg, bevarede løbegrave og fundamentboltene til batteriet kanoner som stadigvæk stikker op af betonen, bliver batteriet betydning lige så væsentlig som for de store anlægs vedkommende. Sidst men ikke mindst blev der udført et 1. klasses dansk spionagearbejde da tyskerne byggede batteriet. Alt det vil Formidler ved Kystmuseet, Kenneth Kristensen, fortælle om på denne bunkertur.

•**KL. 19.00** er der omvisning i **SKIBSBYLEJREN** v/ Jens Gerstrøm fra P-pladsen overfor Politihundeforeningens klubhus på Ulvkjærvej 113, 9800 Hjørring. Turen koster 50 kr. og tilmelding er nødvendig til bunkergruppen@vhm.dk

Få dage efter besættelsen af Danmark d. 9. april 1940 begyndte den tyske marine at opstille lytte- og pejleapparater ved Skibsby. Det blev begyndelsen til Marine Peil Hauptstelle, Hjörring – den eneste hovedpejlestation i Danmark. Efterhånden fik man også en omfattende udviklings- og forsøgsvirksomhed i Skibsby. Lejren blev beskyttet af en pansergrav, minefelter, pigtråd, antiluftskyts, kanoner og maskingeværer. På turen fortæller vi om pejlerne og bunkerne. Turen er på 3 km.

•**PROGRAMMET VIL BLIVE UDBYGGET** med flere arrangementer, så følg med i dagspressen, på VHMs hjemmeside eller Facebook, når vi nærmer os datoen.

Se mere på vhm.dk

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Travetur, bunkere, omvisning og kystsikring!

ASTRUP

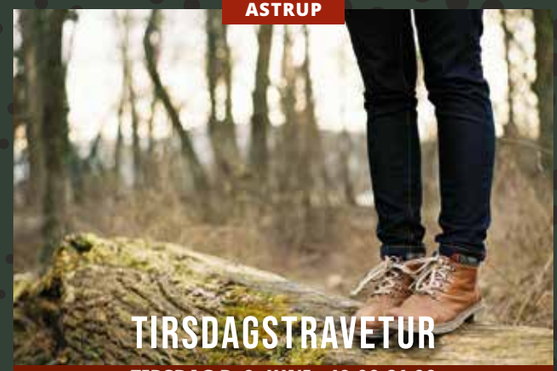

TIRSDAGSTRAVETUR

TIRSDAG D. 9. JUNI • 19.00-21.00

En travetur i det kuperede landskab nord for Astrup. Det er her Varbro Å har sit udspring. Hør om den gamle møllesø og den varierede natur. Medbring gerne aftenkaffen. Kofoeds Naturcafe sælger kaffe. (Espresso, cappuccino og alm. kaffe) pris 20,- Vi mødes på Nørskovvej 107, Astrup.

Entré: Gratis.

SKIBSBYLEJREN

9. JUNI
16. JUNI
23. JUNI

BUNKERE OG PEJLERE I SKIBSBYLEJREN

TIRSDAG D. 9., 16. OG 23. JUNI • 19.00-22.00

Få dage efter besættelsen af Danmark d. 9. april 1940 begyndte den tyske marine at opstille lytte- og pejleapparater ved Skibsby. Det blev begyndelsen til Marine Peil Hauptstelle, Hjörring – den eneste hovedpejlestation i Danmark. Efterhånden fik man også en omfattende udviklings- og forsøgsvirksomhed i Skibsby. Lejren blev beskyttet af en pansergrav, minefelter, pigtråd, antiluftskyts, kanoner og maskingeværer. På turen fortæller vi om pejlerne og bunkerne. Turen er på 3 km. Vi mødes ved P-pladsen overfor Politihundeforeningens klubhus på Ulvkjærvej 113, 9800 Hjørring

Entré: 50 kr. Tilmelding nødvendig til: bunkergruppen@vhm.dk

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

OMVISNING I MUSEETS NYE UDSTILLING

SØNDAG D. 14. JUNI • 13.30-15.00

Kom på en guidet tur i museets nye udstilling "Vendsyssel Besat", hvor museumsinspektør Jens-Christian Hansen fortæller om udstillingens tilblivelse og knytter en række anekdoter til de emner, der indgår i fortællingen om landsdelen gennem de fem år, besættelsen varede. Hvorfor var Vendsyssel så vigtig for besættelsesmagten, og samtidigt få indblik i, hvordan man vælger emner til en udstilling, når man vil skabe en sammenhængende fortælling om et så komplekst emne som Anden Verdenskrig. Billetten gælder både entré til museet, omvisning i udstillingen samt en kop Richs erstatningskaffe og et stykke af besættelsestidens kage.

Entré: 100 kr. voksne, 80 kr. pensionister, 40 kr. museumsforeningen, børn under 18 gratis

LØNSTRUP

KYSTSIKRING VED LØNSTRUP - HVAD GØR KOMMUNEN OG HVILKEN NATUR ER HER?

TIRSDAG D. 16. JUNI • 17.00-18.30

Havet nedbryder kysten ved Lønstrup. I en periode på ca. 200 år rykkede kysten hvert år i gennemsnit 1,3m tilbage. Efter en voldsom storm i 1981 kom havet helt ind til redningshuset, og herefter begyndte man at kystsikre.

Specialkonsulent Thomas Lomholt fra Hjørring Kommune vil på en vandretur fortælle om hvor, hvordan og hvorfor der kystsikres og ikke kystsikres. Naturvejleder Jakob Kofoed vil undervejs fortælle om klintens tilblivelse, planter og dyr.

Vi mødes ved bådepladsen i Lønstrup

Entré: Gratis

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

Byvandring, bunkermuseum og dyrskue!

HJØRRING

AFTENVANDRING I MIDDEL-ALDERBYEN HJØRRING

ONSDAG D. 17. JUNI • 19.00-20.15

Hjørring er en gammel by. Sikkert er det, at byen havde købstadsret fra 1243, men forskellige arkæologiske og historiske vidnesbyrd godtgør, at byen er væsentligt ældre. Skønt der i den nutidige byplan kun er få synlige fragmenter af byens ældre historie, fornemmer man stadig byens ælde, og de få spor fortæller en stor historie. Kom med arkæolog Morten Larsen på en spændende byvandring, hvor Hjørrings oprindelse og ældre historie er i fokus. Vi mødes foran Det Gamle Rådhus.

Entré: 50 kr, børn op til 18 år gratis.

HJØRRING

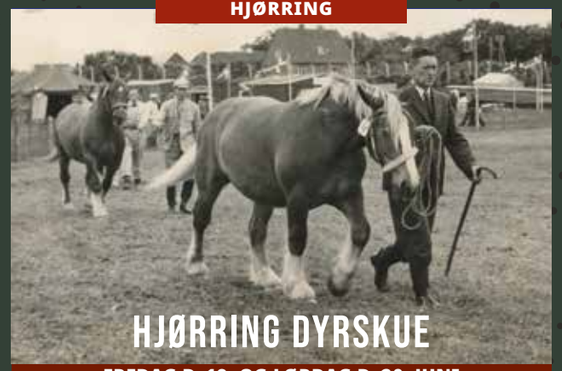

HJØRRING DYRSKUE

FREDAG D. 19. OG LØRDAG D. 20. JUNI

Besøg Vendsyssel Historiske Museum og Museumsforeningen for Vendsyssel Historiske Museum på Hjørring Dyrskue og hør nærmere om vores aktiviteter. Der er bl.a. mulighed for at gøre en god handel i dyrskue-museumsbutikken, høre om bjesk og naturformidling hos vores naturvejleder eller høre om fordelene ved at tegne et medlemskab i museumsforeningen.

Entré og fulde program: Se dagspressen, vhm.dk eller Facebook

SCT. KNUDS KILDE

AFTENVANDRING I SCT. KNUDS KILDE

ONSDAG D. 24. JUNI • 19.00-20.00

I middelalderen stod der udenfor købstaden et lille kapel indviet til Sct. Knud. Det lå i tilknytning til en helligkilde, som fra senmiddelalderen og frem til o. 1900 blev søgt for sin helbredende kraft. I dag er kapellet borte, og blot stednavnet og det lille kildevæld er vidnesbyrd om fortidens aktiviteter. Kom med på en aftenvandring i anlægget, og hør en historie om helligkilder og valfart, tro og overtro fra middelalder til nutid.
Vi mødes ved indgangen til parkanlægget, Åstrupvej 52A, 9800 Hjørring

Entré: 50 kr, børn op til 18 år gratis.

BUNKERMUSEET

OMVISNING PÅ BUNKERMUSEET

SØNDAG-TORSDAG I UGE 27-33 • 14.00-15.30

Søndag til torsdag i skolernes sommerferie kan du blive klogere på de tyske bunkeranlæg i Hirtshals, som var meget stærkt befæstet under 2. verdenskrig. Kom med rundt til nogle af de 70 lokaliteter, der er i tyskernes gamle 10. Batteri – vi ser på udstillinger i beboelsesbunkere, hospitals- og køkkenbunker og meget mere. Vi vil på rundvisningen også færdes i løbegravene mellem bunkerne og måske få en fornemmelse af, hvordan det var at være tysk soldat i dette lille hjørne af den store krig.
Første omvisning er søndag i uge 26.

Entré: 50 kr, børn op til 18 år gratis.

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

KALENDER - SE ALLE OPDATERINGER OG DETALJER PÅ VHM.DK - **KALENDER**

Købmænd, husmandssted, museumshave og Rubjerg Knude Fyr!!!

VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

DEN GAMLE KØBMANDSBUTIK ER ÅBEN

HVER DAG I SOMMERFERIEN • 11.00-15.00

Oplev den ægte gammeldags købmandsstemning fra en svunden tid, hvor selvbetjeningen ikke var opfundet endnu. Gør et godt køb og få en god snak med museets professionelle købmænd, der står klar til at fortælle om handel i gamle dage og er garanter for god, personlig betjening. Her kan købes spegepølser, slik og meget andet godt, der huskes fra gamle dage. Den gode og personlige service er endda helt gratis!
Der er åben fra søndag d. 28. juni til søndag d. 9. august.

Entré: Gratis efter betalt entré.

LANDSKABS- OG LANDBRUGSMUSEET

HUSMANDSSTEDET ER BEBOET

MANDAG D. 29. JUNI - SØNDAG D. 9. AUGUST • 10.00-17.00

Kom og oplev hvordan man levede på landet gennem den første halvdel af 1900-årene på nært hold, når husmandsstedet på Landskabs- og Landbrugsmuseet i Mosbjerg igen i år er beboet. Her lever familier i skolernes sommerferie fra uge 27 til og med uge 32, som man gjorde i første halvdel af 1900-årene, det vil sige uden radio, fjernsyn, køleskab, smartphone, tablet eller anden form for moderne bekvemmelighed. Dagen går bl.a. med at tilberede dagens måltider på gammeldags manér, passe dyrene, arbejde i marken og holde køkkenhaven. Således har gøremålene og samværet i familierne her en ganske anden form i det normale anno 2020.

Entré: 40 kr, børn op til 18 år gratis.

RUBJERG KNUDE

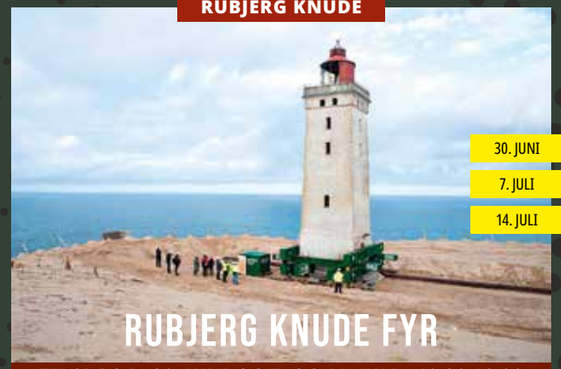

RUBJERG KNUDE FYR

TIRSDAG D. 30. JUNI OG 7. OG 14. JULI • 10.30-12.00

Her besvares alle de spændende spørgsmål om fyret: Kan fyret stadig falde i havet, selvom man lige har flyttet det? Hvor kommer sandet fra og hvor er det på vej hen? Gennem små eksperimenter finder vi ud af hvad sandet egentlig består af og hvordan man kan dæmpe sandflugten. Naturvejlederen fortæller om fyrets dramatiske historie, kampen mod sandflugten og dannelsen af det imponerende landskab.
Vi mødes på P-pladsen ved Fyrvejen

Entré: 50 kr, børn op til 18 år gratis.

HIRTSHALS MUSEUM

SOMMERAKTIVITETER I MUSEUMSHAVEN

MANDAG TIL FREDAG I JULI • 10.00-16.00

I museumshaven kan du opleve nogle af fiskeriets uundværlige håndværk blive udført på gammeldags manér. Pensionerede fiskere og vodbindere demonstrerer bl.a., hvordan man slår reb og bøder net. Desuden er flaskeskipperen i færd med at producere flaskeskibe, og hvis sulten skulle melde sig, så kan du købe en lækker fiskeplatte fra Fiskekrogens bod i haven. Kom og mærk den hyggelige og afslappede atmosfære, hvor medlemmerne af Haveholdet altid er klar på at fortælle røverhistorier fra de syv have på vendelbomål, mens der summer af aktivitet. Måske vil de endda være villige til at oversætte til forståeligt rigsdansk?

Entré: 40 kr, børn op til 18 år gratis.

Med forbehold for trykfejl. Programændringer kan forekomme. Der henvises i øvrigt til **vhm.dk**

Bjesk og strandkant!

HIRTSHALS MUSEUM

HELE JULI

SMAGEN AF HIRTSHALS

ONSDAG D. 8., 15., 22. OG 29. JULI • 10.30-11.30

Ingen har rigtig smagt på Hirtshals, før de har smagt en bjesk fra byens museum. Oprindeligt var det bjesk-Signe, der stod for produktionen af bjesk til de lokale i byen – ja faktisk også til private og firmaer langvejs fra. Senere blev Signes tradition for at forvandle folks medbragte Brøndums Snaps til bjesk flyttet til "laboratoriet" på Hirtshals Museum, og således har museet gennem mange år fungeret som bjeskens bankende hjerte i Hirtshals. Der vil ved denne lejlighed blive fortalt om, hvorfor bjesken i sådan en grad har vundet indpas i Hirtshals, om hvordan vi på museet laver bjesken og af hvilke planter.

Entré: 40 kr, børn op til 18 år gratis.

LØNSTRUP

FOR BØRN

8. JULI

15. JULI

FANGST I STRANDKANTEN

TORSDAG D. 8. OG 15. JULI • 13.00-16.00

Denne eftermiddag kan familien være aktive sammen på stranden ved Lønstrup. Her kan du låne et rejestrygenet og med det i hånd kan du fange rejer og småfisk. Herudover fanger vi nok nogle krabber. Fangsten samles i et lille akvarium og der fortælles om fangsten. Medbring gerne badetøj og drikkevarer, kaffe/te.
Vi mødes på Bådepladsen i Lønstrup

Entré: Gratis.

HJØRRING LÅSESERVICE
LÅSESMEDEN
TLF. 98 90 01 00

Låsesmed
Mogens Høst
Mobil 20 41 41 31

Østergade 51 - 9800 Hjørring
kontakt@hjoerring-laaseservice.dk

www.hjoerring-laaseservice.dk

Hjælp os med at nå i mål med Vendsyssel Historiske Museums gavefond!

Vendsyssel Historiske Museum har oprettet en 'gavefond', som giver mulighed for at søge om momskompensation hvert år. Ordningen er oprettet for at kompensere institutioner som VHM for, at vi ikke kan trække fuld moms af vores udgifter. Sidste år fik vi **ca. 80.000** ud af ordningen.

De almindelige momsregler refunderer omkring 16-18 procentpoint af de 25%, som betales i moms. Ved at være med i momskompensationsordningen kan museet få det meste af den resterende moms tilbage.

Forudsætningen for at opnå momskompensationen er, at der er **mindst 101 personer**, som hvert år inden den 31. december samme år indbetaler 200 kr. til museet. Gaven er fradragsberettiget, hvis man oplyser sit CPR-nummer til museet.

Men hvad betyder gavefonden så for VHM? Ja, den betyder faktisk rigtig, rigtig meget. **Vi får faktisk ca. 80.000 kr. ud af ordningen hvert år**, når bare vi når de mindst 101 gavegivere.

De 80.000 kr. er rigtig mange penge på museets budget hvert år. Disse midler er med til at sikre, at museet kan opretholde det høje aktivitetsniveau, som VHM har, og at museet har en grundkapital at trække på i forbindelse med udstillinger og arrangementer.

Derfor vil jeg gerne opfordre alle til at give 200 kr. i gave til museet.

Ønsker man at støtte VHM med 200 kr. kan man vælge enten

- At indsætte beløbet direkte på museets konto, reg.nr. 7370, kontonummer 2630952
- Eller at bruge mobilepay på tlf. 874321

Det er meget vigtigt, at man oplyser navn og adresse og mærker sin indbetaling med "**Gavefond**", og at man oplyser sit CPR-nummer, hvis man ønsker fradrag. Museet sletter disse oplysninger efter indberetning til SKAT og bliver således ikke gemt fra år til år.

På vegne af VHM vil jeg gerne på forhånd takke for alle bidragene!

Anne Dorthe Holm
Museumsdirektør, Vendsyssel Historiske Museum

HISTORISK ARKIV

Vores fælles hukommelse

Af Helle Thrane

Historisk Arkiv varetager sammen med museet, bevaringen af en del af den lokale kulturarv. Vi plejer at sige, at vi er en del af lokalsamfundets fælles hukommelse.

Arkivet er et sted hvor borgere kan søge viden om den lokale kulturhistorie på baggrund af vores samlinger, som, til forskel fra museets samlinger, består af skriftlige kilder samt billeder, film mv., der fortæller om livet i lokalområdet. Samlingerne er vores allesammens kulturarv, og er til rådighed for alle. Der er offentlig adgang til samlingerne, og det er gratis at benytte arkivet. Den tidsmæssige udstrækning for arkivets samlinger er fra midten af 1400-tallet til i dag, langt hovedparten er dog fra de sidste 175 år. Geografisk dækker arkivet den nuværende Hjørring Kommune.

Historisk Arkivs samlinger består af materiale skabt gennem privat virksomhed - privatpersoner, foreninger og virksomheder - altså materiale uden for den offentlige forvaltnings regi. På arkivet kan man bl.a. finde samtlige aviser udgivet i lokalområdet, en meget stor udklipssamling, protokoller mv. fra forretninger, håndværkere og andre virksomheder, breve og erindringer, kort, film og lydbånd, samt en stor samling af gamle og nye billeder fra by og land, af personer og begivenheder, fra handel og håndværk m.m. Derudover har arkivet en stor samling af lokal litteratur og opslagsværker. I alt er der registreret ca. 150.000 forskellige arkivalier i registreringssystemet Arkibas.

Arkivets kerneopgaver er indsamling, registrering, bevaring og tilgængeliggørelse/formidling. Og disse opgaver hænger nøje sammen: ingen formidling uden indsamling og registrering, ingen indsamling uden viden, og ingen samlinger uden en sikker opbevaring – samlingerne skal jo ikke kun være til rådighed for nutiden, men også for eftertiden.

Historisk Arkiv er et meget serviceorienteret arkiv, hvor det brugerrettede arbejde fylder meget. Arkivet har, i forhold til dets størrelse, en meget stor brugerskare. Der er mange der møder op personligt i arkivets åbningstid, og der er mange der henvender sig skriftligt. I alt besvarer arkivet omkr. 2.500 henvendelser om året, og antallet af henvendelser er stigende. I tilfælde hvor der ikke findes brugbare oplysninger i arkivets egne samlinger, henviser vi naturligvis til, hvor man ellers kan prøve at finde hjælp. F.eks. henviser vi ofte til et af de fine mindre lokalarkiver der findes i området, eller til det kommunale arkiv, hvis det drejer sig om materiale fra den kommunale forvaltning.

Hovedparten af arkivets samlinger er registreret i registreringssystemet Arkibas. Siden 2015 har det været muligt for alle at søge i Historisk Arkivs, og knap 600 andre arkiver i Danmarks, samlinger gennem www.arkiv.dk. Og det er der rigtig mange der gør. Sidste år havde Historisk Arkiv, Hjørring flere end 200.000 unikke besøgende på siden! En del af arkivets materiale er digitaliseret, og kan umiddelbart ses på arkiv.dk. Det er for nuværende især vores billedsamling, der kan tilgås på den måde. Men der kommer løbende nyt til - plakater, avisartikler, kort mv. Men der er lang vej endnu, inden alt er digitalt tilgængeligt, så i mange tilfælde skal man, efter at have fundet frem til materiale man er interesseret i, henvende sig direkte til arkivet for at se materialet. ■

►►*På de følgende sider, kan du se nogle af de efterspørgsler der kommer ind på Historisk Arkiv, og hvad vi har kunne finde frem.*

På **Historisk Arkiv** får vi hver dag henvendelser fra borgere, der spørger ind til alt muligt fra egnens fortid. Her er nogle af de ting vi i tidens løb har fundet frem.

Jet forulykket ved Hjørring

Piloten, der anses for at være omkommet, kæmpede heltemodigt for at undgaa at ramme bebygget omraade i Ringvejskvarteret

Nedslag som en bombe

Tilskuere blokerede tilkørselsvejene

Piloten ramt af iltmangel, fordi cockpittet gik itu?

26. FEBRUAR 1959

SPØRGSMÅL:
MIN FAR HAR FORTALT AT DER ENGANG ER STYRTET ET FLY NED MIDT I HJØRRING - ER DET RIGTIGT?

SPØRGSMÅL:
JEG ER SLÆGTSFORSKER OG VIL HØRE OM I HAR NOGET OM HELVIG CHRESTENSDATTER FØDT I SKIBSBY 1823.

KÆRESTEBREV TIL HELVIG CHRESTENSDATTER FRA LARS CHRISTIAN JENSEN, 1851. DE BLEV SENERE GIFT.

SPØRGSMÅL:
VI ER NOGLE DER HAR VÆDDET OM HVOR SLIKBUTIKKEN "ISVAFLEN" LÅ. JEG SIGER DEN LÅ CA. MIDT I ØSTERGADE, MINE BEKENDTE SIGER AT DEN LÅ HELT NEDE I BUNDEN AF ØSTERGADE. KAN I HJÆLPE?

Is-Cream.
Glistrup Is
Isgrotten
Adelbert Christensen
ISVAFLEN
Ostergade 31 Telf. 663
Jern og Staal
Jordemødre.
Isenkræmmere.
Importøren
Telf. 820
Kaffehandel.

TELEFONNØGLEN, 1949

Hjørring depot:
Arsenalvej 1
9800 Hjørring
Telefon 92 17 31
Isvaflen
Østergade 33 . Tlf. 92 06 63
ISENKRÆMMERE
SØREN HOLM A/S
SØREN HOLM A/S

TELEFONNØGLEN, 1980

SPØRGSMÅL:
I ET BILLEDE AF MIN TIP-OLDEMOR KAREN MARIE CHRISTENSDATTER FØDT 1842 I HORNE?

KAREN MARIE CHRISTENSDATTER MED FAMILIE FOTOGRAFERET AF FOTOGRAF KIRSTINE LUND 1904.

SPØRGSMÅL:
MIN OLDEFAR, JENS JØRGENSEN, HAVDE EFTER SIGENDE EN KØBMANDSBUTIK I HJØRRING OMKR. 1900, VED I NOGET OM DET?

JENS JØRGENSENS KØBMANDSBUTIK, JERNBANEGADE 9, HJØRRING, 1910.

SPØRGSMÅL:
JEG ER VED AT SKRIVE EN OPGAVE OM VENDELBOER DER VAR MED I 1864-KRIGEN. HAR I NOGET OM DET?

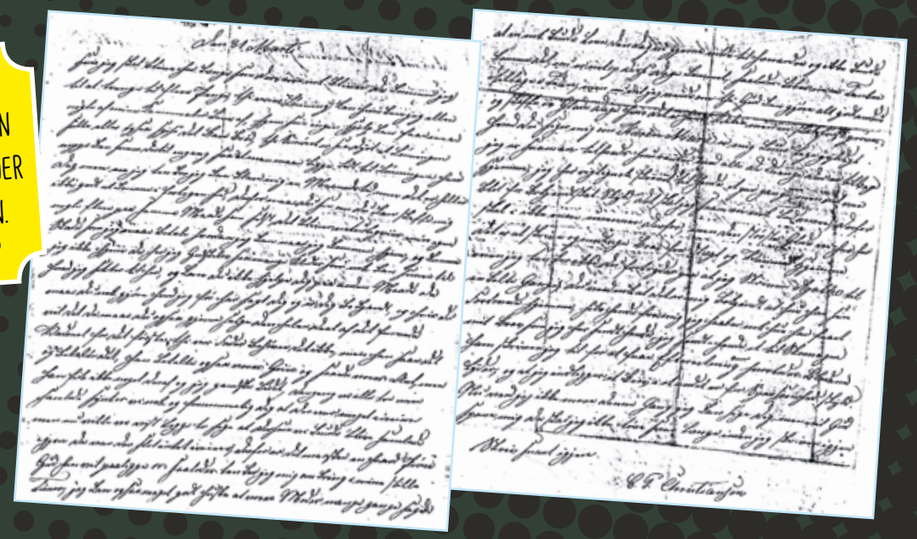

ET AF FLERE BREVE TIL FAMILIEN FRA CHRISTIAN PETER CHRISTIANSEN, VIDSTRUP, SKREVET FRA DYBBØL UNDER 1864-KRIGEN. CHRISTIAN PETER CHRISTIANSEN DØDE I DYBBØL, OG DETTE BREV, FRA 31/3 1864, ER SANDSYNLIGVIS DET SIDSTE HAN NÅEDE AT SKRIVE.

SØGER DU DEN RIGTIGE ENERGILØSNING?

Bjergby ApS VVS

v/ René S. Thomsen

Aut. VVS-installatør og kloakmester

Navervænget 4
Bjergby
9800 Hjørring
Tlf. 40 30 97 14

Totalløsninger i VVS-, kloak- og blikkenslagerarbejde

Brugt og misbrugt

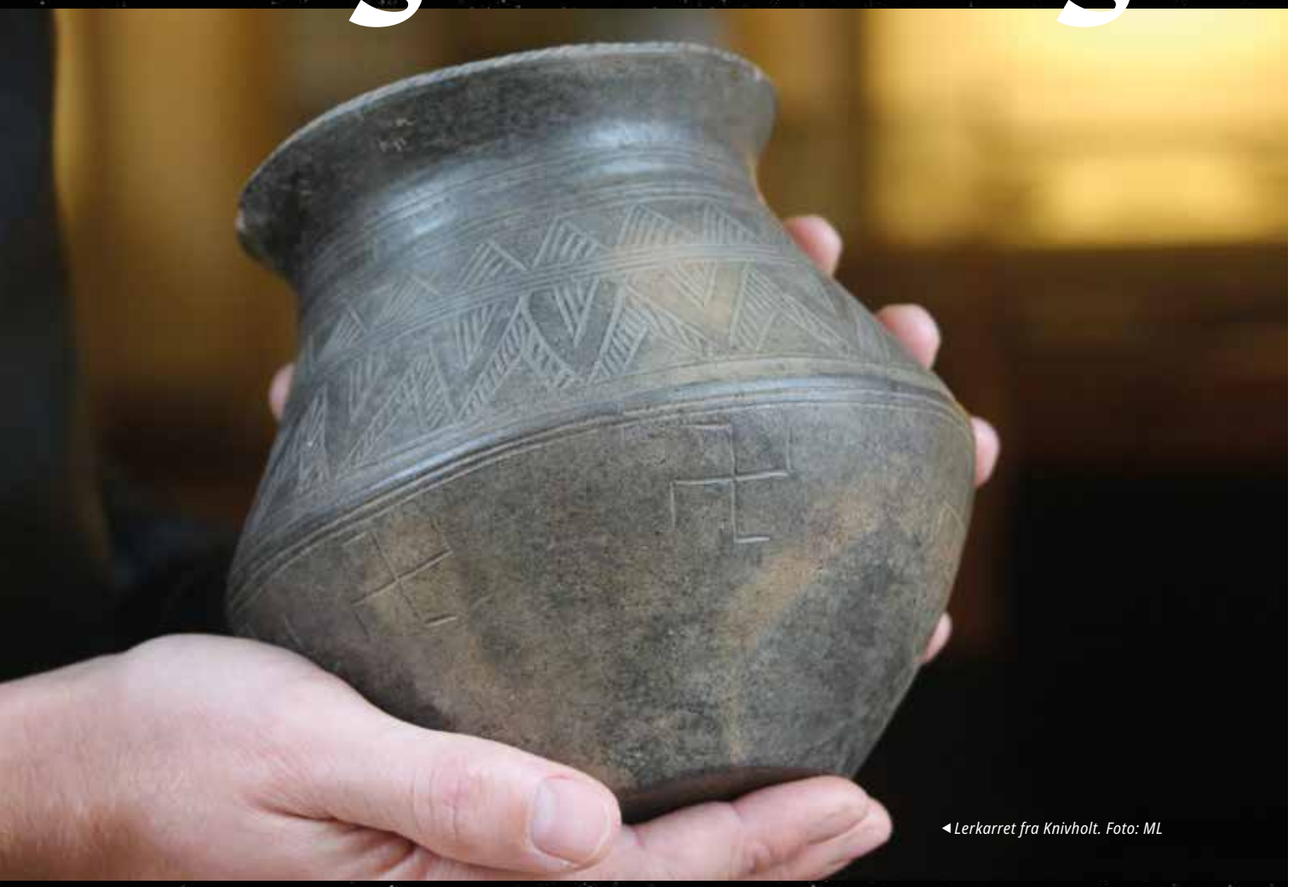

◄ *Lerkarret fra Knivholt. Foto: ML*

Af Morten Larsen

Dansk arkæologi i besættelsesårene 1940-45

De fleste læsere vil være bekendt med en af filmhistoriens største og bedste eventyr – blockbusteren *Jagten på den Forsvundne Skat* fra 1981 – hvor Harrison Ford i skikkelse af den ikoniske arkæologiprofessor Indiana Jones i et heftigt tempo udmanøvrerer den tyske krigsmaskine og sikrer sig Pagtens Ark, således at dette væsentlige fortidsminde ikke falder i hænderne på det nazistiske regime i Berlin.

Skønt filmen er aldeles fremragende, så er der jo tale om fiktion, og Indiana Jones er på ingen måde en værdig repræsentant for virkelighedens arkæolog, ej heller giver filmen et fyldestgørende og korrekt billede af arkæologien og kulturforskningen i det Tredje Rige. Korrekt er det dog, at forhistorien til alle tider har fascineret os alle, og at den altid har været såvel brugt som misbrugt i et politisk øjemed. Sådan var det også her i landet i årene omkring Anden Verdenskrig. ►

Som Fanden læser Bibelen

I løbet af 1800-tallet blev begreber som etnicitet, race og nationalitet almindelige i den politiske debat. Krige, konflikter og revolutioner i 1800-årenes løb havde skabt et anderledes samfundssyn, hvor de europæiske monarkier langsomt mistede deres statssamlende rolle, og idéen om, at folket – som noget kulturelt særegent – var grundlaget for de europæiske nationalstater, vandt frem. Sammenstillingen af folk og nation fik stor betydning for studiet af forhistorien og forståelsen af begrebet "kultur".

Med dette udgangspunkt studerende den tyske lingvist og arkæolog Gustaf Kossinna kulturhistoriske genstande, og han formulerede det, der blev betegnet *kulturkredslæren*: Folkestammer og racer måtte nødvendigvis have en særegen kulturel identitet, der resulterede i typemæssigt ensartede genstande og anlæg. På den måde kunne en "germansk" eller "arisk" kultur udskilles, og med udgangspunkt i arkæologiske fund blev det germanske folks oprindelse placeret i Nordtyskland og Sydskandinavien. Imidlertid kunne "ariske" genstande også findes udenfor germanernes *Urheimat*, hvilket blev opfattet som et bevis for den ariske races forhistoriske ekspansion. I 1919, da den polske stat blev oprettet i kølvandet på Første Verdenskrig, udgav Kossinna artiklen *Die deutsche* Ostmark. *Ein Heimatboden der Germanen*, hvor han med udgangspunkt i arkæologiske studier advokerede for, at Polen var germansk territorium. Samtidigt kunne "ariske" fund udenfor det germanske *Urheimat* underbygge teorien om social og kulturel diffusion. Når racerne udenfor Germanien tilsyneladende havde optaget "ariske" genstande og kulturtræk, måtte det skyldes, at den ariske race var overlegen.

På denne måde kom arkæologien til at spille en uheldig rolle som fundamentet under den tyske ekspansions- og racepolitik.

Kulturvidenskaberne var derfor i fokus i det Tredje Rige, og efter magtovertagelsen i 1933 blev der ved flere tyske universiteter oprettet nye lærestole i forhistorisk arkæologi. Ligeledes blev arkæologi og kulturforskning vægtet højt af flere medlemmer af partitoppen, bl.a. Alfred Rosenberg og Heinrich Himmler. Rosenberg var partiideolog, og fik flere væsentlige poster i det Tredje Riges ledelse. Dels var han fra 1941 *Reichsminister für die besetzten Ostgebiete*, men også leder af den såkaldte *Einsatzstab Reichsleiter Rosenberg*, hvis opgave bestod i konfiskering af (særligt jødiske) kultur- og kunstgenstande i de besatte områder. Himmler var bl.a. *Reichskommisar für die Festigung deutschen Volkstums* (rigskommisær for konsolidering af tysk nationalitet), der i kulturpolitikken spillede en stor rolle, og havde ligeledes den væsentlige post som *Reichsführer SS*, og dannede i regi af netop SS enheden *Ahnenerbe* (i betydningen "arven fra forfædrene"), der både før og under krigen gennemførte mange arkæologiske undersøgelser i Tyskland og de besatte områder. I løbet af 1930'erne gennemførtes således storstilede udgravninger i vikingebyen Hedeby, og de markante resultater kom da også det tyske propagandaministerium for øre, der i en kort periode arbejdede på at gøre stedet til en stor nazistisk forsamlingsplads, hvor folkets storhed og ære kunne hyldes.

I 1930'erne blev denne drejning i tysk arkæologi mødt med både beundring og bekymring i nabolandene. Her i Danmark var der også fremtrædende kulturforskere, som orienterede sig mod den tyske arkæologi, heriblandt kulturgeografen Gudmund Hatt, som i 1930'erne og 1940'erne gennemførte nogle af dansk arkæologis første større, vigtige undersøgelser af særligt den ældre jer-

▲ *Forhistorien spillede en stor rolle i tidens propaganda. På denne hverveplakat sidestilles den moderne soldat med fortidens stærke kriger. Bemærk også SS-runerne, der – ligesom hagekorset – er et billede på nazismens appropriation af kulturelle symboler, der i en ny kontekst fik en helt anden betydning end oprindeligt. Foto: Nationalmuseet, Samlinger Online.*

▲*I 1940 blev der sydøst for Knivholt undersøgt resterne af en fornem begravelse fra yngre stenalder forud for værnemagtens anlægsarbejder. Det stensatte gravkammer var dækket af en høj med markante randsten. Foto i VHM.*

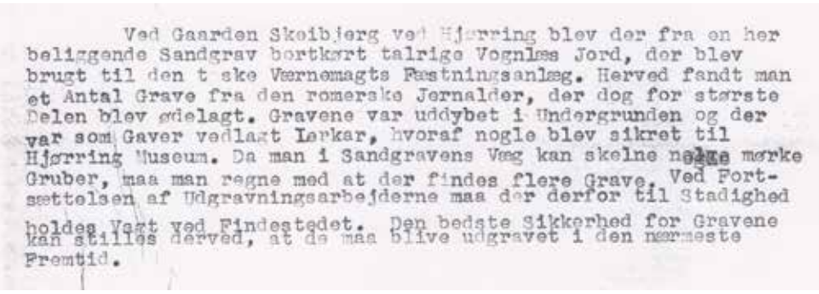

Ved Gaarden Skoibjerg ved Hjørring blev der fra en her beliggende Sandgrav bortkørt talrige Vognlæs Jord, der blev brugt til den t ske Værnemagts Fæstningsanlæg. Herved fandt man et Antal Grave fra den romerske Jernalder, der dog for største Delen blev ødelagt. Gravene var uddybet i Undergrunden og der var som Gaver vedlagt Lerkar, hvoraf nogle blev sikret til Hjørring Museum. Da man i Sandgravens Væg kan skelne nogle mørke Gruber, maa man regne med at der findes flere Grave. Ved Fortsættelsen af Udgravningsarbejderne maa der derfor til Stadighed holdes Vagt ved Findestedet. Den bedste Sikkerhed for Gravene kan stilles derved, at de maa blive udgravet i den nærmeste Fremtid.

▲*Til trods for både Holger Friis' ivrige besigtigelser og Karl Kerstens vejledning af myndighederne var der stadig en del fortidsminder, der led overlast. Råstofgravning i nærheden af Hjørring i forlængelse af militære anlægsarbejder i Skibsby bevirkede i 1944, at en gravplads fra romersk jernalder var blevet destrueret. Bortgravningen blev dog bemærket af Kersten, der henstillede til, at man ved fremtidig råstoftagning var bevidst om muligheden for yderligere fund. Sagsakt i VHM.*

nalders bebyggelse. Hans undersøgelser ved Bækmoien nær Frederikshavn var for sin tid banebrydende. Hans politiske synspunkter bevirkede dog, at han efter krigen fik frataget sit professorat ved Københavns Universitet. På den anden side stod andre prominente danske arkæologer, heriblandt Nationalmuseets Johannes Brøndsted, der så med stor bekymring på såvel nazismens politiske misbrug af kulturarven, som ødelæggelserne af de danske fortidsminder, der fandt sted efter besættelsen indtraf 9. april 1940.

Beskyttelsen af de danske fortidsminder

Netop destruktionen af fortidsminderne lå både danske og tyske arkæologer på sinde, og de omfattende anlægsarbejder som værnemagten gennemførte i besættelsesårene blev et væsentligt problemfelt. Allerede i april og maj 1940 var Ahnenerbe aktiv med henblik på at sikre, at den tyske krigsmaskine ikke beskadigede de danske fortidsminder. Bekymringen fra tysk side vedrørende de danske fortidsminder hang jo netop sammen med, at de i nazismens øjne ikke var *danske* – der var jo tale om *arisk* kulturgods! Derfor blev arkæologen (og fra 1942 SS'eren) Karl Kersten, der ellers virkede ved museet i Kiel, sendt til Danmark. Han var i forvejen bekendt med dansk kulturarv, da han havde skrevet en afhandling om skandinavisk bronzealder, havde besøgt landet tidligere og talte sproget flydende. Opgaven var at vejlede myndighederne og sikre de danske fortidsminder, at lobbye for samarbejdet mellem Ahnenerbe og danske museumsfolk og derigennem sikre en tysk indflydelse på den danske kulturpolitik.

Tørvegravning og infrastruktur

Krigen medførte en række forandringer i hverdagslivet, beskæftigelsen og produktionen, hvilket i høj grad fik indflydelse landets fortidsminder. Værnemagtens byggeri af tankspærringer, bunkere, flyvepladser, veje etc. bevirkede i besættelsens fem år, at mange både kendte og ukendte fortidsminder blev berørt og beskadiget (jf. faktaboks 1). Dette omfattende byggeri krævede samtidigt store mængder af ressourcer, hvorfor periodens storstilede råstofindvinding ligeledes var medvirkende til at flere fortidsminder var i fare. I krigsårene brugte Karl Kersten da også en del tid på at advare museer og værnemagt om kendte gravhøje, der var i risikozonen for at blive destrueret. Ikke alt blev reddet – men noget.

Særligt i Jylland var værnemagtens anlægsarbejder tydelige, netop som følge af etableringen af Atlantvolden og al den infrastruktur, som lå bag. Karl Kersten fik derfor et godt kendskab til og samarbejde med flere af de jyske museumsfolk. Således også med Holger Friis, der fra 1940 fik ganske travlt med at besigtige de mange tyske anlægsarbejder i Vendsyssel. Dengang (som nu) led museet af pengemangel, og der var ikke tilstrækkelige ressourcer til at undersøge alt, hvad der kom for dagen. Ved udgangen af 1940 klagede Holger Friis sin nød til Karl Kersten, der sikrede, at Ahnenerbe gav et tilskud på 500 kr til dækning af bl.a. benzinomkostninger.

Hvad blev så undersøgt i krigsårene? Det bedst kendte eksempel stammer fra værnemagtens anlæg af flyvepladsen ved Knivholt nær Frederikshavn, hvor et swastikaprydet lerkar fra romersk jernalder kom for dagen (jf. faktaboks 2). De tyske anlægsarbejder på Frederikshavnskanten var omfattende, og udover Knivholtkarret blev en stor mængde øvrige fortidsminder berørt. Nogle blev blot bortgravet, og genstandene indsamlet og afleveret, men i nogle tilfælde havde Holger Friis mulighed for at foretage mere dybtgående undersøgelser.

Også den almindelige dansker kom i krigsårene i tæt kontakt med forhistorien. I kraft af at brændselskilderne var få og svære at skaffe, blev tørv i stigende grad anvendt i kakkelovnene i de danske hjem, og det medførte en omfattende tørvegravning i de lokale mosedrag. På den måde kom store mængder af kulturhistoriske genstande for dagen, der i forhistorisk tid var endt i moserne som ofringer. Keramik, dyreknogler og også menneskeofre dukkede op ved den lejlighed, hvoraf en stor del indkom til museet, eksempelvis skelettet af Tollestrupkvinden. ►

Bunker Dora

Et meget synligt vidnesbyrd om værnemagtens tilstedeværelse i Danmark er de mange bunkers, der ligger ned langs vestkysten. Men også i indlandet støder man undertiden på disse anlæg. I forbindelse med en parcelhusudstykning i 1997 i Brønderslev blev en betonbunker påtruffet og undersøgt. Bunkeren var ved krigens afslutning blevet fyldt med sand og forseglet og var derefter ikke synlig på overfladen. I bunkeren var der rester af det faste inventar: Køjer, resterne af et radio-/teleanlæg og en ovn. Bunkerens kodenavn var "Dora", og det var malet over bunkerens indgangsdør. Hvad bunkeren helt konkret har været brugt til, er usikkert, men noget antyder, at der har været tale om et anlæg af mere speciel betydning – måske relateret til værnemagtens kommunikationssystem. Skønt det langt fra er hver dag, at man som arkæolog støder på bunkers i udgravningerne, så er der ofte spor af værnemagtens tilstedeværelse i form af bl.a. pansergrave.

►*Der blev taget en række fotos af bunkeren i forbindelse med udgravningen, bl.a. af indgangen, over hvilken navnet Dora var skrevet. Foto i VHM.*

Nationaltidende 24-6-40.

Lerkar med Hagekors fundet i Vendsyssel

Hagerne vender den modsatte Vej af dem i det tyske Højhedstegn

Karret stammer fra Folkevandringstiden og er et meget fint Fund

Nationaltidende privat

Frederikshavn, Mandag.

PAA den store Arbejdsplads ved Knivholt ved Frederikshavn har man under Udgravninger gjort et sjældent Oldtidsfund. 30 cm under Jordoverfladen fandt man et overordentligt smukt ca. 30 cm højt Lerkar, der paa den nederste Halvdel var prydet med et Ornament bestaaende af 7 Hagekors. Fundet hensatte en Række tilstedeværende Tyskere i stor Henrykkelse.

Tandlæge *Holger Friis*, Hjørring, blev tilkaldt og konstaterede straks, at Karret stammer fra Folkevandringstiden, nærmere bestemt fra Tiden omkring Aar 3—400 efter Kristi Fødsel. Der er ingen Tvivl om, at Karret har haft en rituel Anvendelse.

Det er til Dato langt det fineste Fund i sin Art i Vendsyssel fra Folkevandringstiden. De tilstedeværende Tyskere var meget interesseret i dette Bevis paa det tyske Højhedstegns urgamle Oprindelse. Der var blot det ved Korsene, at Hagerne vendte i modsat Retning af Hagerne i det tyske Højhedstegn.

Det var kun med Sorg i Sinde, at Tyskerne afleverede Karret til Vendsyssel historiske Museum, hvor det fremtidig faar sin Plads.

Karret fra Knivholt

I forbindelse med værnemagtens anlægsarbejder i 1940 ved Knivholt nær Frederikshavn dukkede der et helt særligt lerkar op. Lerkarret, der stammer fra århundrederne efter Kristi fødsel, var under bugknækket prydet med en række hagekorssymboler. I 1940 vakte denne ornamentik naturligvis opsigt, og i pronazistiske medier blev fundet da også omtalt med begejstring, mens det i andre aviser blev dysset ned – bl.a. under henvisning til, at hagekorsene vendte forkert. Karret stammede givetvis fra en gravplads, og blev opsamlet af arbejderne sammen med en del andre lerkar. Museets Holger Friis nåede først frem til findestedet, efter at pladsen var ødelagt, men sikrede dog, at fundene blev overdraget til Vendsyssel Historiske Museum. Karret, der i dag står i et hjørne af museets jernalderudstilling, er et glimrende eksempel på brug og misbrug af kulturarven. I dag giver hagekorset os konnotationer til netop nazismen, men i jernalderen har symbolet utvivlsomt haft en anden betydning – og måske været opfattet som et soltegn.

▲*Artikel i Nationaltidende 24. juni 1940 om fundet af Knivholtkarret. Kopi i VHM.*

◄◄*Se karret på artiklens første side.*

Efter krigen

Set i et europæisk perspektiv slap de danske fortidsminder nådigt igennem krigen, også selvom meget gik tabt. Indsatsen fra de danske museumsfolk og også Karl Kerstens arbejde med fortidsmindebeskyttelsen gik ikke ubemærket hen, da direktøren for Nationalmuseet Poul Nørlund i 1946 opsummerede arkæologien i "de onde Aar".

Noget blev reddet, og noget blev undersøgt – men det vigtigste udkomme af krigens gang var utvivlsomt den konklusion, at fortiden skal bruges til at forstå vort samfunds mekanismer, og ikke misbruges til at fremme politiske visioner. ■

►Da man skar tørv i Tollestrup Mose i 1940 dukkede der en række fornemme fund op, bl.a. et moseskelet, der siden har gået under navnet Tollestrupkvinden. Holger Friis var som vanligt til stede for at sikre det væsentlige fund, og her fortæller han tørveskærerens kone om de fascinerende genstande. Moseliget kan i dag ses i museets udstilling. Foto i VHM.

Hvis du vil vide mere

- *Lars Schreiber Pedersen: Dansk arkæologi i hagekorsets skygge, Kuml 2006.*
- *Lars Schreiber Pedersen: En SS-arkæolog i Vendsyssel, Vendsyssel Årbog 2002.*
- *Bruce Trigger: A History of Archaeological Thought. Cambridge 1989.*
- *Frauke von der Haar (m.fl.): Graben für Germanien. Archäologie unterm Hakenkreuz. Bremen 2013.*

Tagrenovering Dronningensgade

Kantine EUC Nord

Tagrenovering Museumsgade

Renovering af bjælkehus Ålbæk

Hos Ilbro Tømrer- og Maskinsnedkeri, laver vi alt indenfor tømrerarbejde, både store og små opgaver, for private, erhvervskunder og offentlige institutioner.

Vi varetager opgaver indenfor renovering, nybyggeri, forsikringsskader, samt restaurering af bjælkehuse og bindingsværk.

- Hovedentrepriser
- Totalentrepriser
- Restaurering eller fornyelse af bindingsværk
- Restaurering af vinduer
- Fremstilling og montering af forsatsvinduer
- Specialfremstillede porte, døre og vinduer og meget mere.

Ilbro Tømrer- og Maskinsnedkeri

Tlf. 98 96 30 16 - Mobil 40 27 02 05

byg garanti www.byggaranti.dk

Naturvejledning

Sundhed i nye netværk

Vendsyssel Historiske Museum har søgt og fået bevilliget midler til et initiativ om sundhed i naturen via Friluftsrådet, som gør det muligt for naturvejleder Jakob Kofoed at fokusere sin indsats på netop dette. Projektet kommer til at løbe over de næste to år.

Hjørring Kommune har en sundheds- og arbejdsmarkedsstrategi med overskriften Sundhed i naturen. Målet er at bruge natur mere i sundheds- og arbejdsmarkedsindsatsen. Vendsyssel Historiske Museum ønsker i samarbejde med Hjørring Kommune at løfte den hidtidige naturformidlingsindsats over for borgere med stress, angst eller depression, som er henvist fra Jobcenteret, samt borgere med kroniske sygdomme. Med dette projekt vil museet bidrage til at videreudvikle metoderne og forløbene for disse målgrupper yderligere.

Nyere forskning har bekræftet at naturaktiviteter med fordel kan bruges til at vedligeholde ældre borgeres fysiske og mentale sundhed. Desuden er dét at indgå i sociale relationer af stor vigtighed. VHM har på sine forskellige afdelinger erfaring med aktiviteter, som netop gør det muligt at være aktive sammen. Naturvejlederens opgave bliver at lave arrangementer som bringer naturindhold ind i aktiviteterne.

Gode steder for disse aktiviteter

Landskabs- og Landbrugsmuseet i Mosbjerg vil som et centralt støttepunkt for aktiviteterne være et godt udgangspunkt for ture i det omkringliggende landskab. Området er utrolig interessant både ud fra en natur- og kulturmæssig synsvinkel. Næsten hele området udgøres af beskyttet overdrev, eng og mose samt gammel løvskov. Naturen har udviklet sig til at være et af Vendsyssels bedste naturområder med en stor og dokumenteret artsrigdom. Dette er sket ved udstrakt brug af naturgenopretning og naturpleje. Hele området er desuden rig på kulturspor bl.a. er der mange bronzealderhøje, jernaldergrave og en langdysse. Naturen og kultursporene tilsammen gør, at der er en særlig stemning i området, som kan bidrage til formålet med dette projekt. Naturen er utrolig varieret, og der er mange flotte udsigtspunkter, som vil kunne anvendes til pauser undervejs i turene.

Stedet vil derfor være et godt udgangspunkt for vandreture og oplevelser, som vil tilgodese begge dele af projektet. ■

►90 Seniorer fra Frivillighedens Huse og Aktivitetscentrene på tur ved Tverstedsøerne.

►Efter en guidet tur omkring Hirtshals Fyr og i bunkermuseet slutter dagen i Madpakkehuset med sang og musik fra sangbogen Havets Sange.

◄Senior Kartoffeldag i Mosbjerg. Først skulle der graves kartofler op og herefter skulle de skrælles. Kartoflerne blev kogt på støbejernskomfuret. Kartoffeldagen sluttede med frokost som bestod af en kartoffelmad med purløg, en gulerod fra marken og et æble fra vores æblehave.

Mød naturvejlederen

Naturvejleder ved Vendsyssel Historiske Museum Jakob Kofoed afholder en lang række arrangementer for alle interesserede i løbet af året. Se uddybende detaljer i kalenderen her i bladet eller på vhm.dk. I løbet af denne sæson, kan du bl.a. komme med til:

Cykeltur på Kløverstien
Forårsaften med cykeltur på Kløverstien i Hjørring. Det er den naturskønne 10 km. rute som følges. På turen gøres der nogle stop med fortælling. Der gøres også et stop hvor du kan nyde din medbragte aftenkaffe.
6. maj 2020.

Nattergaletur
I Hjørring Kommune er der oprettet tre 'Spor i Landskabet'. Sporet blev anlagt i 2003-04. Turen er en aftentur ad sporet ud i landskabet, hvor nattergalen er fast ynglefugl. Vi lytter til den dejlige fuglesang og ser på engens blomster.
27. maj 2020.

Tirsdagstravetur
En travetur i det kuperede landskab nord for Astrup. Det er her Varbro Å har sit udspring. Hør om den gamle møllesø og den varierede natur. Medbring gerne aftenkaffen. Kofoeds Naturcafe sælger kaffe.
9. juni 2020.

Kystsikring ved Lønstrup
Havet nedbryder kysten ved Lønstrup. I en periode på ca. 200 år rykkede kysten hvert år i gennemsnit 1,3m tilbage. Efter en voldsom storm i 1981 kom havet helt ind til redningshuset, og herefter begyndte man at kystsikre.
16. juni 2020.

Rubjerg Knude Fyr
Her besvares alle de spændende spørgsmål om fyret: Kan fyret stadig falde i havet, selvom man lige har flyttet det? Hvor kommer sandet fra og hvor er det på vej hen? Gennem små eksperimenter finder vi ud af hvad sandet egentlig består af og hvordan man kan dæmpe sandflugten.
30. juni, 7. og 14 juli 2020.

Fangst i strandkanten
Denne eftermiddag kan familien være aktive sammen på stranden ved Lønstrup. Her kan du låne et rejestrygenet og med det i hånd kan du fange rejer og småfisk. Herudover fanger vi nok nogle krabber. Fangsten samles i et lille akvarium og der fortælles om fangsten.
8. og 15. juli 2020.

MUSEUMSFORENINGEN
VED VENDSYSSEL HISTORISKE MUSEUM

Årskontingent:
Enkelt medlemsskab: 175 kr.
Par medlemsskab: 250 kr.

Du/I kan melde jer ind ved at ringe til museets kontor på tlf. 96 24 10 50 eller sende en e-mail til vhm@vhm.dk

STØT MUSEET - BLIV MEDLEM AF MUSEUMS-FORENINGEN!

Vendsyssel Historiske Museum skal - i henhold til lovgivningen - bevare og formidle Vendsyssels kulturarv, og Museumsforeningen ved Vendsyssel Historiske Museum har til formål at støtte museet. Du kan blive medlem af museumsforeningen.

Som medlem af museumsforeningen er der flere medlemsfordele:

- ✓ Adgangskort til museets afdelinger (gælder entré til afdelingerne, undtaget er bjeskblanding på Hirtshals Museum og omvisninger på Bunkermuseet)
- ✓ Dette magasin der udkommer to gange om året, med artikler og årskalender med alle museets planlagte udstillinger, aktiviteter m.m.
- ✓ 10% rabat på varer i museumsbutikken i Hjørring og i Hirtshals (undtaget spise- og drikkevarer) på ikke i forvejen nedsatte varer.
- ✓ 20% rabat på VHMs egne bogudgivelser (ikke nedsatte)
- ✓ Fordelspris til VHM's arrangementer (gælder også Høst - og Kartoffeldagen i Mosbjerg, undtaget er omvisninger på Bunkermuseet.)
- ✓ Årbogen "Vendsyssel Nu & Da"
- ✓ Invitation til udstillingsåbninger
- ✓ Invitation til VHMs årlige Nytårskur - en hyggelig og uformel sammenkomst hvert år i januar med foredrag som optakt til det kommende år

Bestyrelsen i Museumsforeningen består af følgende seks medlemmer:

Jørgen Ugilt
Formand
Tlf. 23 30 00 31
st.volsholt@post.tele.dk

Ove Jacobsen
Næstformand
Tlf. 51 78 97 84
elseove@gmail.com

Jens Rubæk Andreassen
Regnskab
Tlf. 53 28 14 15
jraklitly@gmail.com

Lilly Bjerregaard
Tlf. 98927075
lilly.bjerregaard@mail.dk

Karin Maegaard
Tlf. 20 48 72 42
karinmaegaard@mail.dk

Steen Sørensen
Sekretær
Tlf. 64 63 73 00
post@fotoinfo.dk

Kommende arrangementer afholdt af Museumsforeningen

Museumsforeningen inviterer vore medlemmer på en udflugt til Aalbæk, hvor vi på Engvej 4 vil besøge **SIMONS RAALLING**.

Huset, der er opført i 1780, indeholder Egnssamling-Aalbæk. Her vil Knud Bilde guide os rundt, hvorefter han vil fortælle om Andreas Peter Gaardboe – forfatter-en til FORTIDSMINDER FRA VENDSYSSEL. (Bogen kan købes i Museumsbutikken).

Udflugten finder sted torsdag den **14. maj 2020**, hvor vi mødes ved Simons Raalling kl. 18.30. Turen til Aalbæk vil foregå i egne personbiler. Besøget vil være gratis for medlemmer inklusiv kaffe/the og kage. For tilmelding til arrangementet og samkørselsmulighed venligst ring senest den 12. maj til Gitte Thomsen på tlf.: 30 38 86 53 eller gth@vhm.dk

Museumsforeningen arrangerer bustur til **CLAUSHOLM SLOT** og **RANDERS HANDSKE- FABRIK**. Turen foregår lørdag d. 13.juni 2020.

Clausholm Slot ligger syd for Randers og har ligget der siden 1100-tallet. Slottet fremstår særdeles smukt og har modtaget priser for det flotte restaureringsarbejde. Vi får en rundvisning som varer 1-1,5 time.

Randers Handskefabrik er et lille handelseventyr. Virksomheden er 200 år gammel og en af verdens ældste skind- og handskevirksomheder og benytter stadig de gamle fabriksrum og den gamle butik. Vi skal se og høre om fabrikkens udvikling.

Tilmelding og nærmere orientering sendes ud på mail, når det bliver forår. Men sæt allerede nu **x** i kalenderen

BØGER - DER ER VÆRD AT LÆSE

BØGER - DER ER VÆRD AT LÆSE

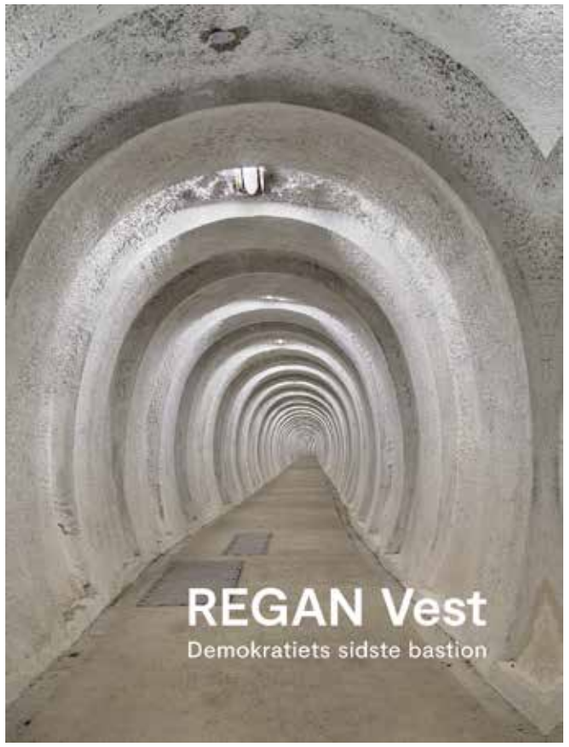

Den atomsikrede bunker REGAN Vest blev bygget i al hemmelighed i 1963-68 under Den Kolde Krig. Flere hundrede mænd arbejdede 60 meter under en kridtbakke med opførelsen af bunkeren uden at kende dens egentlige formål. At den skulle huse regenten, ministre og embedsmænd i tilfælde af en atomkrig havde nok ingen af dem forestillet sig. Men det var fra REGAN Vest, landet skulle ledes, hvis København faldt. REGAN Vest var den sidste bastion i forsvaret af det danske demokrati. Faldt REGAN Vest, faldt Danmark. Det 5.500 m2 store bunkeranlæg blev først skrevet ud af det stående beredskab i 2012 og står i dag fuldt funktionsdygtigt med radiorum, ministerkontorer, krypteringsrum, dagligstue, lægeklinik og sovesale. Alt er intakt – fra de store dieselmotorer i maskinrummet over Arne Jacobsen stolene og Nato Fortroligt-stemplerne i regeringsrummene til Nordisk Fjer sengetøjet i regentens beskedne soveværelse. Bogen tager i billeder og ord læseren med på en unik rejse ind i denne hemmelige tidslomme fra Den Kolde Krig.

REGAN Vest - Demokratiets sidste bastion
Af Helle Nørgaard, Ulla Varnke Sand Egeskov & Lars Horn.
160 sider. Gads Forlag

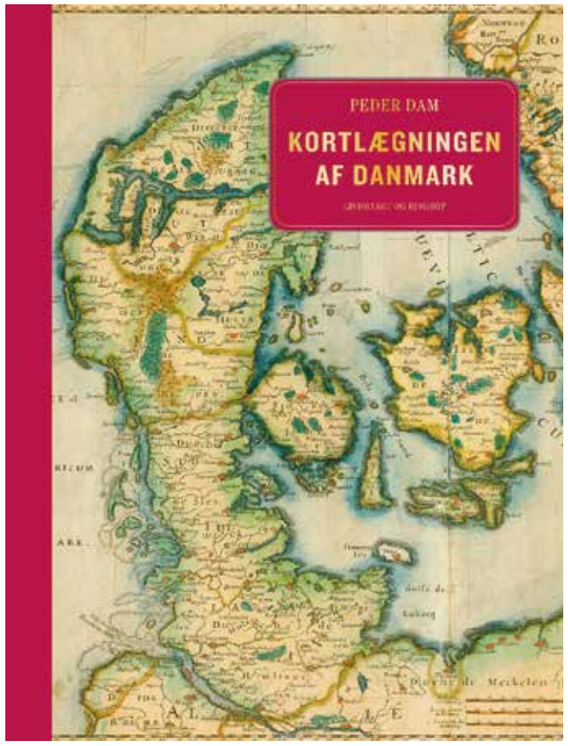

Dette pragtværk fortæller med mere end 200 smukke historiske kort, hvordan konturerne af Danmark tog form fra 1400-tallet til starten af 1800-tallet. Da var landet blevet opmålt af Videnskabernes Selskab, og kortene lignede det Danmark, vi kender i dag. Bogen er også et kig ind i datidens storpolitik, hvor de bedste kort førte til militære sejre. Og hvor fór præcise kort blev gemt væk for ikke at falde i arvefjenden Sveriges hænder. Store danskere som Tycho Brahe og Ole Rømer har bidraget til opmålingen af Danmark, men mindst ligeså vigtigt for udviklingen var de mere ukendte, farverige og selvlærte kartografer som munken Claudius Clavus og købmanden, spionen og søkartografen Jens Sørensen. Kortlægningen af Danmark giver et overblik over kartografiens historie og præsenterer de centrale opmålingsmetoder, personligheder og kort. Ud over danmarkskort vises kort over danske byer, kolonier, Slesvig-Holsten, Skandinavien samt de nordatlantiske besiddelser.

Kortlægningen af Danmark
Af Peder Dam.
400 sider. Lindhardt og Ringhof.

Beretningen om hvordan danske journalister dækkede de gruopvækkende begivenheder der fandt sted under Hitlers regime fra 1933. Bogen undersøger, hvordan begivenheder som Hitlers magtovertagelse, De Olympiske Lege i Berlin og Krystalnatten videreformidles til de danske avislæsere.
Sidste nyt fra Berlin af Lars-Martin Sørensen. 352 sider. Lindhardt og Ringhof

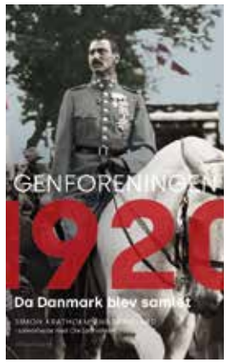

I skyggen af Første Verdenskrig var det et følelsesladet og nervepirrende politisk drama, der gjorde det muligt for dansksindede politikere syd for Kongeå-grænsen, den danske regering i København og de sejrende stormagter at bane vejen for de afstemninger, der igen gjorde Danmark til ét rige i 1920, efter nederlaget i 1864.
Genforeningen 1920 af Simon Ankjærgaard. 416 sider. Lindhardt og Ringhof.

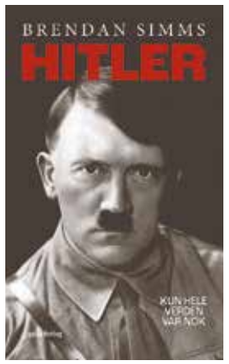

Adolf Hitler er en af de mænd i historien, som er blevet studeret mest, men ikke desto mindre er de vigtigste ting, vi ved om ham, forkerte. Denne nye og meget store biografi påviser, at det Hitler mest var optaget af, ikke var truslen fra bolsjevisme, i modsætning til den udbredte opfattelse, men derimod truslen fra den internationale kapitalisme og USA.
Hitler af Brendan Simms. 896 sider. Gads Forlag

Danmarks moderne gennembrudstid var mere vild og spektakulær end hidtil antaget. Vi følger oprørte demonstranter, religiøse afvigere, passionerede kunstnere og farlige tjenestepiger, men også politiet, politikere, præster, direktører, generaler og konger samt højskolefolk, frikirkelige, fagforeningsfolk, kvindesagsforkæmpere, fredsaktivister og vegetarer.
De stridbare danskere af René Karpantschof. 544 sider. Gads Forlag

Vikingetiden er en fortælling om storpolitik og militærstrategisk overlegenhed til søs, det er fortællingen om tiden fra Odinkulten til kristendommen, og det er også drømmen om at finde en af vikingernes store sølvskatte begravet i den danske muld. Vikingerne er del af vores fælles historie, og det er et område, hvor forskningen hele tiden gør os klogere og tilføjer flere og flere nuancer.
VIKING af Jeanette Varberg. 584 sider. Gyldendal.

Med undgangspunkt i samlingen af konfiskeret materiale fortæller Politimuseet leder, Frederik Strand, om pornografiens historie i Danmark. Fra 1866, hvor det blev forbudt at sælge og distribuere billeder af nøgne kroppe og andet utugtigt materiale, og frem til frigivelsen af billedepornografien d 30. maj 1969.
De Forbudte Billeder af Frederik Strand. 400 sider. Lindhardt og Ringhof.

Anne Franks Dagbog er et af de stærkeste og mest læste vidnesbyrd om jødeforfølgelserne under 2. verdenskrig. Det er fortællingen om den purunge, jødiske pige, der må gå under jorden i Amsterdam i 1942 for at undgå nazisternes udrensning. Her udkommer den i smuk og stilfuld tegneserieversion.
Anne Franks Dagbog af Ari Folman og David Polonsky. 160 sider. Lindhardt og Ringhof.

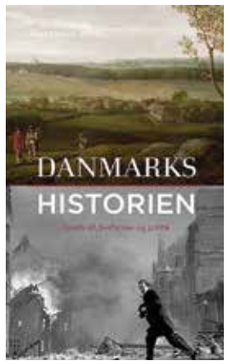

I Danmarkshistorien finder man først og fremmest historien om danskernes levevilkår og livsformer fra oldtiden til i dag. Der fortælles om bygninger og boliger, om husstand og familie, erhverv i byen og på landet og om nye, vigtige ideer i tiden. Det gør det let at få overblik over de vigtigste af de mange temaer i dansk historie.
Danmarkshistorien af forskellige. 416 sider. Gads Forlag

Uggerhøj Biler leverede i efteråret 2018 3 biler i form af 2 stk. Citroën Berlingo og et stk. Citroën Jumper til Vendsyssel Historiske Museum.

Uggerhøj Biler er stolte og beærede over, at Vendsyssel Historiske Museum vil køre rundt med Uggerhøjs reklamer!

Uggerhøj Hjørring
Frederikshavnsvej 5-9
8700 Hjørring
Tlf. +45 98 92 25 33
www.uggerhøj.dk

Åbningstider:

Salg:	Man-fre: 8.30-17.30
	Søn. 10-16
Værksted:	Man-fre: 7.30-16.00

UGGERHØJ
med dig hele vejen